

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ПРЕДЛОГ НАЦРТА

СТРАТЕГИЈЕ О БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ

РЕЧНИК ПОЈМОВА

Појам	Значење
РС	Република Србија
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
УВ	Управа за ветерину
УЗБ	Управа за заштиту биља
ФСИ	Фитосанитарна инспекција
СИН	Сектор за инспекцијски надзор
МЗ	Министарство здравља
СИ	Санитарна инспекција
МНЗЖС	Министарство науке и заштите животне средине
УЗЖС	Управа за заштиту животне средине
МТТУ	Министарство трговине, туризма и услуга
ЈУАТ	Југословенско акредитационо тело
ИЗЗЗ	Институт за заштиту здравља
ГЗЗЗ	Градски завод за заштиту здравља
ЗЗЗЗ	Завод за заштиту здравља
ВМА	Војно-медицинска академија
РЗС	Републички завод за статистику
Уредба	Regulation EU
Одлука	Decision EU
Препорука	Recommendation EU
Упутство	Directive EU
WHO	Светска здравствена организација
WTO	Светска трговинска организација
FAO	Организација за пољопривреду и храну
IPPC	Међународна конвенција о заштити биља
EFSA	Европска агенција за храну
ЈЕСФА	Заједнички комитет експерата за прехранбене адитиве Codex Alimentarius
ЈМРР	Заједнички састанак за резидуе пестицида Codex Alimentarius
ЈЕМРА	Заједнички састанак за микробиолошке резидуе Codex Alimentarius
OIE	Међународни биро за заразне болести животиња
PIC Convention	Роердамска конвенција о процедури усаглашавања за одређене опасне хемикалије и пестициде у међународној трговини
GLP	Добра лабораторијска пракса
GHP	Добра хигијенска пракса
BSE	Спонгиформна енцефалопатија говеда
НАССР	Систем анализе опасности контролом критичних тачака
ИЧН	Имуноцитохемијска испитивања
АОАС	Асоцијација за аналитичку хемију
СИРАС	Међународни савет за аналитику пестицида

ФОРМЕ У ОРГАНОГРАМИМА:

Главна надлежност (одговорност)

Сарадња

САДРЖАЈ

Увод	5
1. ПРИКУПЉАЊЕ ОСНОВНИХ ПОДАТАКА	6
1.1. ОРГАНИЗАЦИЈА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ	6
1.1.1. Ниво Државне заједнице СЦГ	6
1.1.2. Ниво Републике Србије	6
1.2. ПРОИЗВОДЊА И ПОТРОШЊА ХРАНЕ	7
1.3. НАДЗОР - ИЗВЕШТАЈНИ ПОДАЦИ	8
1.3.1. Епидемиолошки подаци	8
А) Епидемије болести преносивих храном	9
Б) Хидричне епидемије	9
1.3.2. Контрола здравствене исправности намирница	10
А) Подаци Сектора за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља	10
Б) Подаци Управе за ветерину	12
В) Подаци Управе за ветерину о кретању зооноза	13
Г) Подаци Управе за заштиту биља	15
1.4. РЕГИСТРАЦИЈА ОБЈЕКТА	16
1.4.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	16
А) Управа за ветерину	16
Б) Управа за заштиту биља	17
В) Сектор за инспекцијски надзор	17
1.4.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља	18
1.5. ОРГАНИЗАЦИЈЕ У КОНТРОЛИ ХРАНЕ	19
1.5.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	19
А) Управа за ветерину	19
Б) Управа за заштиту биља	20
В) Сектор за инспекцијски надзор	21
1.5.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља	23
1.6. ЛАБОРАТОРИЈЕ ЗА КОНТРОЛУ ЛАНЦА ХРАНЕ	24
1.6.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	24
А) Управа за ветерину	24
Б) Управа за заштиту биља	25
В) Сектор за инспекцијски надзор	26
1.6.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља	26
1.7. УВОЗ И ИЗВОЗ ХРАНЕ	27
1.7.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	27
А) Управа за ветерину	27
Б) Управа за заштиту биља	28
В) Сектор за инспекцијски надзор	28
1.7.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља	28
1.8. СИСТЕМ БРЗОГ УЗБУЊИВАЊА	29
1.9. ХРАНА ЗА ЖИВОТИЊЕ	29
1.10. ПРОЦЕНА РИЗИКА	29
1.11. ИНТЕГРИСАНИ СИСТЕМ У ЛАНЦУ ХРАНЕ „ОД ФАРМЕ ДО ТРПЕЗЕ“	29
2. ПРАВНИ ОКВИР - РЕГУЛАТОРНИ АСПЕКТ	29

3. ПРИМЕНА	32
3.1. ОБЛАСТ ВЕТЕРИНЕ	33
3.2. ФИТОСАНИТАРНА ОБЛАСТ	35
3.3. КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА	35
3.4. ХРАНА ЗА ЖИВОТИЊЕ	36
3.5. САНИТАРНА ОБЛАСТ	36
4. УПРАВЉАЊЕ КВАЛИТЕТОМ	37
5. ПРАВА ПОТРОШАЧА	37
6. ПРОЦЕНА РАДА, ПРОБЛЕМИ	38
7. ИНДИКАТОРИ УСПЕШНОСТИ	38
8. СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ	40
8.1. ПРОЦЕНА РИЗИКА	40
8.2. ИНТЕГРИСАНИ СИСТЕМ У ЛАНЦУ ХРАНЕ „ОД ФАРМЕ ДО ТРПЕЗЕ“	40
8.2.1. Улога свих учесника у производњи хране	40
8.2.2. Успостављање одговорности произвођача хране	41
8.2.3. Улога надлежних органа	41
8.2.4. Интеграција – повезивање учесника у ланцу хране	41
8.2.5. Укључивање и комуникација	41
8.2.6. Консултације- договарање – саветовање	41
8.2.7. Транспарентност	41
8.2.8. Следљивост хране и хране за животиње	41
8.3. СИСТЕМ БРЗОГ УЗБУЊИВАЊА	42
8.4. АКТИВНОСТИ	42
8.5. НАЦИОНАЛНО ТЕЛО ЗА ХРАНУ	43
ПРИЛОЗИ	44
УПРАВА ЗА ВЕТЕРИНУ	45-50
УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ БИЉА	51-54
СЕКТОР ЗА ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР	55
ПРЕДЛОГ ПОДЕЛЕ НАДЛЕЖНОСТИ – МПШВ	56-60
МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА	61-72
ПРЕДЛОГ ПОДЕЛЕ НАДЛЕЖНОСТИ – МЗ	65-67
СПИСАК ЗАКОНСКИХ ПРОПИСА	68

УВОД

Заштита, очување и унапређење здравља становништва је један од темељних опредељења Владе Републике Србије.

Увођењем система безбедности хране Влада Републике Србије обезбедиће становништву довољну количину здравствено исправне хране доброг квалитета (безбедну храну), ефикасну и економичну производњу и надзор, а усклађивањем нашег правног оквира са међународним прописима и применом обавезних стандарда створиће се и услови за повећање извоза.

Да би се осигурало здравље становништва, храна мора да буде не само одговарајуће хранљиве вредности и састава, већ мора да буде безбедна са биолошког, хемијског и радиолошког аспекта, односно не сме да садржи штетне материје у количинама опасним по здравље, који се јављају као резултат загађења околине, агротехничких и ветеринарских мера у примарној производњи пољопривредних производа и/или у гајењу животиња за клање и нехигијенске припреме, производње и прераде хране (неадекватна употреба адитива и других додатака храни, као и супстанце које настају у процесима производње, а које могу да представљају ризик по људско здравље).

У настојањима да се унапреди постојећи систем безбедност хране и следствено утиче на смањење болести проузрокованих или пренесених храном, надлежни државни органи РС треба да донесу и примене прописе и остале мере, које ће осигурати услове да храна буде безбедна.

Унапређењем постојећег система обезбедиће се подела одговорности свих учесника у ланцу безбедности хране (произвођачи, прерађивачи, дистрибутери, потрошачи и органи управе надлежни за надзор), уз уважавање политике одрживог развоја.

Кључне ставке у овим променама су:

- стратегија и функционисање институционалног оквира;
- хромонизација прописа из области безбедности хране заснована на научним основама и међународно прихваћеним стандардима и препорукама;
- обезбеђење услова за имплементацију система безбедности хране;
- изградња система за праћење и оцену прогреса.

1. ПРИКУПЉАЊЕ ОСНОВНИХ ПОДАТАКА

1.1. ОРГАНИЗАЦИЈА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

1.1.1. Ниво Државне заједнице СЦГ

Према Уставној повељи Државне заједнице Србије и Црне Горе („Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003) и Уредбе о начелима о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у министарствима, организацијама и службама Савета Министара, а на основу члана 18. Закона о савету министара на нивоу Државне заједнице СЦГ, од постојећих пет, два министарства су укључена у безбедност хране, и то:

1. Министарство за међународне економске односе, надлежно за:
 - успостављање међународних економских и финансијских односа сагласно заједничкој политици и интересима држава чланица;
 - преговарање и координацију;
 - имплементације међународних споразума, укључујући и уговорне односе са ЕУ;
 - обављање других извршних функција у поменутим областима;
2. Министарство за унутрашње економске односе - врши координацију и хармонизацију економских система држава чланица, преко Ветеринарско-санитарне и Фитосанитарне канцеларије, ради успостављања неометаног функционисања заједничког тржишта на територији СЦГ, укључујући слободно кретање роба и капитала, доноси прописе о квалитету намирница;

У саставу овог Министарства су:

- Акредитационо тело Србије и Црне Горе, овлашћено за акредитацију, сертификацију и оцену усаглашености;
- Завод за интелектуалну својину;
- Завод за мере и драгоцене метале и
- Завод за стандардизацију који учествује у изради стандарда, техничких препорука, упутстава и сродних докумената за производе, процесе и услуге.

1.1.2. Ниво Републике Србије

Устав Републике Србије («Службени гласник РС», бр. 01/90) гарантује грађанима право на заштиту здравља (члан 30.) и право на здраву животну средину (члан 31.), тако да систем заштите и унапређивања животне средине, заштиту и унапређивање биљног и животињског света, као и систем здравства, уређује и обезбеђује Република, преко својих органа.

Законом о министарствима («Службени гласник РС», бр. 19/04, 84/04) одређено је да послове у области безбедности хране обављају четири министарства, и то:

- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: МПШВ),
- Министарство здравља (у даљем тексту: МЗ),
- Министарство трговине, туризма и услуга (у даљем тексту: МТТУ),
- Министарство науке и заштите животне средине-Управа за заштиту животне средине (у даљем тексту: УЗЖС).

У МПШВ надлежни органи управе и сектори су:

- Управа за ветерину (у даљем тексту: УВ),
- Управа за заштиту биља (у даљем тексту: УЗБ),
- Сектор за инспекцијски надзор (у даљем тексту: СИН).

У МЗ надлежност за безбедност хране је у оквиру Сектора за санитарни надзор и јавно здравство.

Влада РС је усвојила Акциони план за реализацију приоритета из Европског партнерства и тиме поставила краткорочни и средњорочни распоред активности у Процесу стабилизације и придруживања. "Одлуком Савета ЕУ о принципима, приоритетима и условима садржаним у Европском партнерству са Србијом и Црном Гором, укључујући и Косово, према Резолуцији 1244

Савета безбедности Уједињених нација од 10. јуна 1999. године, која је на снази од 29.06.2004. године", дефинисани су принципи и приоритети деловања које Република Србија треба да испуни у Процесу стабилизације и придруживања, како би се подржали напори приближавања Србије и Црне Горе ЕУ. Приоритети набројани у овом документу су одабрани на основу реалних очекивања да Србија и Црна Гора може да их оствари и знатно унапреди током наредних година.

Као једна од приоритетних области према наведеним документима је и област безбедности хране, односно доношење Закона о безбедности хране који ће бити у сагласности са правном тековинама ЕУ. Треба имати на уму да прилагођавање законодавства, односно увођење правних тековина ЕУ у постојећи правни систем земље, није само по себи довољно, већ је потребно припремити се за његово пуно спровођење.

У складу са тим активностима, у претходном периоду МПШВ је донело Стратегију пољопривреде (која се налази у процедури усвајања), а Влада РС је донела Уредбу којом је усвојила Програм Здравствене заштите становништва од заразних болести од 2002. до 2010. године, у коме се као циљ налази и "Обезбеђење здравствене исправности намирница у току производње, прераде, складиштења и промета“.

1.2. ПРОИЗВОДЊА И ПОТРОШЊА ХРАНЕ

Пољопривреда у РС запошљава 10% активне радне снаге, доносећи 21 % бруто домаћег производа, а у извозу учествује са 26%.

У структури производње, прерађивачка индустрија хране је изузетно важна за Србију, јер учествује са ¼ у креирању националног бруто производа и у укупној запослености. Због постојећих капацитета ова индустрија представља значајни потенцијал, али у исто време и проблем, због дугова, лошег управљања и других недостатака који су се јавили у последњој деценији.

Табела 1. Производња и потрошња хране и хране за животиње биљног порекла у 2002. години (извор Републички завод за статистику-РЗС)

ПРОИЗВОДЊА (у тонама)				ПОТРОШЊА (по члану домаћинства)	
Пшеница	2.240.000	Дуње	7.200	Шећер	13,2 кг
Кукуруз	5.586.000	Шљива	197.000	Хлеб и пециво	108,9 кг
Остале житарице	10.900	Трешња	15.700	Брашно и гриз	35,1 кг
Шећерна репа	2.098.000	Вишња	48.900	Производи од брашна	4,0 кг
Сунцокрет	280.000	Кајсија	13.400	Пиринач	2,9 кг
Соја	244.300	Бресква	42.300	Јестиво уље	9,5 литара
Кромпир	929.000	Ораси	10.200	Кромпир	39,6 кг
Пасуљ	57.000	Грожђе	395.000	Пасуљ	4,5 кг
Грашак	36.100	Суво воће	1.937	Остало свеже поврће	75,5 кг
Црни лук	129.000	Пекмез	7.052	Прерађевине од поврћа	2,9 кг
Купусњаче	328.000	Вино	149.805 литара	Јабуре	13,9 кг
Паприка	144.000	Луцерка	1.007.000	Остало свеже воће	22,1 кг
Парадајз	199.000	Детелина	525.000	Грожђе	1,9 кг
Диње и лубенице	295.000	Граховица	25.200	Прерађевине од воћа	3,3 кг
Јабуре	96.000	Кукуруз за крму	429.300	Вино	3,1 литар
Крушке	34.000	Сточна репа	78.000		

Табела 2. Потрошња хране из властите производње у 2002. години (извор РЗС)

ПОТРОШЊА (по члану домаћинства)					
Брашно и гриз	64,9 кг	Остало воће	13,6 кг	Суво месо	2,7 кг
Кромпир	42,4 кг	Вино	1,2 литра	Маст	9,9 кг
Махунарке	4,8 кг	Живинско месо	15,4 кг	Млеко	61,4 литара
Остало поврће	68,3 кг	Свињско месо	23,8 кг	Млечни производи	8,1 кг
Јабуре	7,1 кг	Прерађевине од меса	2,5 кг	Јаја	201,3 комада

Табела 3. Производња и потрошња хране животињског порекла у 2002. години (извор РЗС)

ПРОИЗВОДЊА				ПОТРОШЊА (по члану домаћинства)	
Говеда	1.162.000 грла	Месо укупно	481.000 тона	Јунеће месо	4,8 кг
Коњи	24.000 грла	Месо говеђе	97.000 тона	Овчије и јагњеће месо	0,7 кг
Свиње	3.634.000 грла	Месо свиња	270.000 тона	Живинско месо	14,8 кг
Овце	1.516.000 грла	Месо овце	15.000 тона	Остало свеже месо	16,0 кг
Козе	169.000 грла	Месо живине	66.000 тона	Суво месо	2,4 кг
Живина	17.677.000 ком.	Изнутрице	26.000 тона	Прерађевине од меса и рибе	7,5 кг
Кошнице пчела	201.000 комада	Сирове масноће	91.000 тона	Свежа и замрзнута риба	4,0 кг
Говеда клање	650.000 грла	Свињска масноћа	88.000 тона	Маст	6,6 кг
Коњи клање	6.000 грла	Говеђа масноћа	3.000 тона	Млеко слатко и кисело	93,9 литара
Свиње клање	2.845.000 грла	Млеко кравље	1.580 мил. литара	Млечни производи	9,5 кг
Овце клање	362.000 грла	Млеко овчије	16 мил. литара	Јаја	199,2 ком.
Живина клање	16.624.000 ком.	Јаја	1.335 ми. комада		

Према подацима СИН (петогодишњи просек) годишња потрошња шећера је 200.000 тона, брашна 985.000 тона, сунцокретовог уља 124.840 тона, сојиног уља 29.695 тона, хлеба и пецива 810.000 тона, сирћета 8.750.000 литара, минералне воде 490.000.000 тона, воћних сокова и нектара 43.867.000 литара, пива 558.900.000 литара, вина 38.300.000 литара, освежавајућих безалкохолних пића 331.449.000 литара, млека 1.599.513.000 литара, меса 67.000 тона, прерађевина од меса 100.000 тона, јаја 1.420.000.000 комада.

1.3. НАДЗОР - ИЗВЕШТАЈНИ ПОДАЦИ

1.3.1. Епидемиолошки подаци

Болести преносиве храном у Републици Србији регистроване су као појединачни случајеви оболења и као алиментарне епидемије. Пријављивање је обављено у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести које угрожавају целу земљу.

Код пријављивања појединачних оболелих од болести преносивих храном велика је заступљеност *цревних бактеријских инфекција*, дијагнозе која обухвата многе ентитете, што нас упућује на ажурност у пријављивању и капацитете дијагностичких и лабораторијских служби.

Табела 4. Појединачни случајеви оболевања од болести преносивих храном

	1999 г.		2000 г.		2001 г.		2002 г.		2003 г.	
	оболели	умрли	оболели	умрли	оболели	умрли	оболели	умрли	оболели	умрли
Трбушни тифус	9	-	3	-	1	-	-	-	1	-
Салмонелозе	3.142	1	3.489	-	3.363	5	3.414	-	4.318	2
Дизентерија	739	-	542	1	375	1	622	-	280	1
Цревне бактер. инфекције	13.335	7	13.191	1	9.427	-	14.442	1	15.352	1
Бакт. алимент. тровање	3.964	2	3.998	-	4.050	-	4.781	1	4.708	-
Ботулизам	10	-	11	-	21	-	11	-	16	-
Бруцелоза	28	-	2	-	24	-	9	-	39	-
Трихинелоза	559	-	411	-	383	1	577	-	178	-
УКУПНО	21.786	10	21.647	2	17.644	7	23.856	2	24.892	4

Висока заступљеност *салмонелоза* и *бактеријских алиментарних интоксикација* указује на околности у производњи и дистрибуцији хране, нарочито лако кварљивих намирница.

Стално смањење броја оболелих од *дизентерије* указује на успешан превентиван рад здравствених установа и санитарних инспекција.

Тенденција смањења оболелих од *трихинелозе* и *бруцелозе* указује на напоре и успех ветеринарске и здравствене службе, у зависности од надлежности и превентивних активности (надзор над здрављем животиња на фармама и предузимање ефикасних мера сузбијања ових болести - под надзором Управе за ветерину МПШВ, сарадња између МПШВ и МЗ, као и ефикасност болничких установа).

Број оболелих од *ботулизма* треба озбиљно схватити, јер је последица конзумирања неадекватно обрађене хране и указује на стално присутну могућност избијања епидемије.

Смањење броја оболелих од *трбушног тифуса* говори у прилог активностима превентивних здравствених установа и редовних санитарних прегледа.

А) Епидемије болести преносивих храном

У оквиру епидемија прати се број епидемија и број оболелих у тим епидемијама. Учешће броја оболелих у појединим епидемијама зависи од места јављања епидемије, извора епидемије, путева ширења епидемије, изложености становништва узрочнику епидемије, као и личним, породичним и групним прехранбеним навикама угроженог становништва.

Табела 5. Епидемије болести преносивих храном

ОБОЛЕЊЕ		1999	2000	2001	2002	2003
Алиментарна бактеријска тровања	бр.епид.	36	46	31	53	44
	бр.обол.	501	601	539	739	526
Салмонелозе	бр.епид.	147	101	111	136	183
	бр.обол.	1.060	1.519	1.151	1.196	2.054
Дизентерија	бр.епид.	7	12	6	6	-
	бр.обол.	104	205	36	21	-
Ботулизам	бр.епид.	2	3	7	2	4
	бр.обол.	6	9	18	5	12
Цревне бактеријске инфекције	бр.епид.	3	17	7	22	18
	бр.обол.	18	166	80	522	223
Бруцелоза	бр.епид.	-	-	1	-	2
	бр.обол.	-	-	21	-	9
Трихинелоза	бр.епид.	42	32	29	25	15
	бр.обол.	614	297	452	229	159
Укупно	бр.епид.	237	211	192	244	266
	бр.обол.	2.303	2.797	2.297	2.712	2.983

У периоду од 1999-2003. године број епидемија и број оболелих у тим епидемијама се повећавао. У 2003. години у односу на 1999. годину повећао се број епидемија алиментарних бактеријских тровања, салмонелоза, ботулизма и цревних бактеријских интоксикација.

Несразмеран пораст броја оболелих у епидемијама салмонелоза и цревних бактеријских интоксикација може се протумачити као заражавање људи на масовним окупљањима и конзумирање хране која није била под сталним надзором.

Б) Хидричне епидемије

У протеклом петогодишњем периоду у РС регистроване су 24 хидричне епидемије, са 1.595 оболелих лица. Највећи број хидричних епидемија забележен је 2000. године (9), а највећи број оболелих 2002. године (930).

Табела 6. Хидричне епидемије

Врста обољења		1999	2000	2001	2002	2003
Infect. intestin. bacterialis	бр. епидемија	5	6	1	1	1
	бр. оболелих	81	263	17	20	19
Schygellosis	бр. епидемија	2	2	-	2	-
	бр. оболелих	22	75	-	910	-
Hepatitis virosa acuta A	бр. епидемија	-	1	2	-	-
	бр. оболелих	-	118	65	-	-
Typhus abdominalis	бр. епидемија	1	-	-	-	-
	бр. оболелих	5	-	-	-	-
УКУПНО		8	9	3	3	1
		108	456	82	930	19

1.3.2. Контрола здравствене исправности намирница

А) Подаци Сектора за санитарни надзор Министарства здравља

Превентивна здравствена служба - институти и заводи за заштиту здравља у РС, на основу Закона о здравственој заштити, Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе, Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе, Програма статистичких истраживања из здравства од интереса за целу земљу и Решења о јединственим статистичким стандардима за годишњи извештај о здравственој исправности намирница и предмета опште употребе, почев од 1989. године по јединственој методологији обавља лабораторијско испитивање, прикупља податке и прати стање микробиолошке и физичко-хемијске исправности намирница.

Поменуте активности, као здравствена контрола намирница, обухватају систематску контролу, контролу по хигијенско-епидемиолошким индикацијама и контролу производа при увозу и то 22 групе намирница пореклом из производње (индустријске и занатске), промета и увоза, на параметре исправности прописане Законом и пратећим прописима.

Према подацима из годишњих извештаја о здравственој исправности намирница и предмета опште употребе Института за заштиту здравља Србије у периоду 1989-2003. година у оквиру здравствене контроле просечно је годишње испитано 32.407 узорака на микробиолошку и 39.423 узорака на физичко-хемијску исправност. При том је микробиолошки неисправно оцењено просечно 16% узорака (неисправност појединих група намирница као што су млеко и производи од млека, месо и производи од меса у појединим годинама испитивања износила је и преко 60%), а као физичко-хемијски неисправно просечно 12% узорака.

С обзиром да се у оквиру микробиолошких испитивања обављају испитивања свих прописаних параметара, резултати микробиолошке контроле осликавају реално стање микробиолошке исправности намирница. Међутим, контролом намирница на поједине показатеље физичко-хемијске исправности обухваћен је недовољан број узорака. Тако је контролом на присуство пестицида просечно обухваћено само 4% узорака, на присуство микотоксина - 2%, на садржај олова 10%, кадмијума 9%, живе 6%, арсена 18% узорака. Физичко-хемијска испитивања су углавном вршена ради провере органолептичких својстава (70%) и провере квалитета (57% узорака).

Хигијенски и здравствено исправна вода за пиће један је од основних предуслова доброг здравља. Светска здравствена организација је приступ водоснабдевању и квалитет воде за пиће сврстала у дванаест основних показатеља здравственог стања становништва једне земље, чиме се потврђује њена значајна улога у заштити и унапређењу здравља.

Институт за заштиту здравља Србије «Др Милан Јовановић-Батут» од 1978 прикупља и анализира податке и приказује резултате хигијенске исправности воде за пиће из централних водоводних система на територији Републике Србије. До 1991. године Извештај о здравственој

исправности воде за пиће односио се на територију централне Србије без покрајина, а од 1991. године на целу територију Републике Србије.

Хигијенску и здравствену исправност воде за пиће регулишу различити законски и подзаконски акти и то: Закон о здравственој заштити становништва, Закон о здравственој исправности намирница и предмета опште употребе, Правилник о хигијенској исправности воде за пиће, Закон о водама и други пратећи документи.

На територији Републике Србије контрола квалитета воде за пиће и извештавање о њеној хигијенској и здравственој исправности у складу са важећим прописима у надлежности је института и завода за заштиту здравља као и других овлашћених институција

Извештај о здравственој исправности воде за пиће централних водоводних система у РС има за циљ да:

- прикаже резултате испитивања микробиолошког и физичко - хемијског квалитета воде за пиће из централних водоводних система на територији РС;
- прикаже здравствени аспект квалитета воде за пиће из централних водоводних система у РС,
- укаже на евентуалне пропусте у вези са прикупљањем, анализом и обрадом података за микробиолошки и физичко - хемијски квалитет воде за пиће као и интерпретацију резултата посебно са аспекта здравља.

Табела 7. Број контролисаних централних водоводних система, микробиолошки и физичко- хемијски исправних и неисправних узорака воде за пиће (1999-2003)

Година испитивања	1999	2000	2001	2002	2003
Број контролисаних централних водоводних система	148	152	146	156	149
Микробиолошка испитивања					
Број исправних узорака	53.978	62.195	50.941	5.0217	52.054
Број неисправних узорака	3.341	4.448	3.852	3.449	2.608
УКУПНО	57.319	66.643	54.793	53.666	54.662
Физичко- хемијска испитивања					
Број исправних узорака	43.663	47.659	40.039	37.507	39.575
Број неисправних узорака	8.845	10.968	9.624	10.712	10.169
УКУПНО	52.508	58.627	49.663	48.219	49.744

Најчешћи узроци физичко-хемијске неисправности су: повећана мутноћа и боја, повишене концентрације гвожђа, мангана, амонијака, нитрата и нитрита као и повећан утршак калијум-перманганата.

Најчешћи узрочници микробиолошке неисправности су: повећан број аеробних мезофилних и укупних колиформних бактерија, присуство *E. coli* и других колиформних бактерија фекалног порекла.

Систематско испитивање радионуклида у животној средини ради Институт за медицину рада и радиолошку заштиту „Др Драгомир Карајовић“, Београд на основу Закона о заштити од јонизујућег зрачења и Одлуке о систематском испитивању садржаја радионуклида у животној средини.

Према укупним резултатима мерења радиоактивности животне средине методологијом вертикалне анализе узорака на територији РС у 2003. години активност, како природних тако и дугоживећих радионуклида вештачког порекла (углавном од падавина након акцидента у Чернобиљу), у различитим врстама узорака (ваздух, падавине, земљиште, речне и пијаће воде, вегетација, прехранбени производи) се кретала у ниским нивоима.

Резултати мерења активности Cs^{137} и Sr^{90} у прехранбеним производима и дневни унос ових радионуклида исхраном за становништво (региони Београда, Ниша, Новог Сада, Суботице, Зајечара и Ужица) у периоду 1986-2003. године показују значајно и континуирано опадање активности Cs^{137} и Sr^{90} у храни, као и да је ефективна доза зрачења за становништво од тих радионуклида унетих

ингестијом, значајно испод препоручене годишње границе примљене дозе за појединца из становништва. Препоручена граница износи 1 mSv/god и односи се на збир одговарајућих доза од спољашњег излагања и очекиване ефективне дозе унутрашњег излагања за период од годину дана. На графицима у прилогу приказана је ефективна доза за становништво Републике Србије која потиче од уноса Cs¹³⁷ и Sr⁹⁰ храном.

Активност природних радионуклида налазе се у границама просечних вредности за испитиване регионе у Србији. Однос активности U²³⁸ и U²³⁵ у мереним узорцима одговара њиховом односу у природном урану. Присуство осиромашеног урана на територији Београда, Ниша, Зајечара, Златибора, Крагујевца, Краљева, Новог Сада и Суботице није утврђено у досадашњим мерењима.

На локацијама Врање, Пљачковица и Братоселце је доказана контаминација муницијом од осиромашеног урана, а локално становништво је упозорено на опасност од контаминираниог земљишта и од дужег боравка на том терену.

Тек након дужег праћења и испитивања свих угрожених територија, након дужег периодичног испитивања свих сегмената животне средине може се проценити њена угроженост и прави здравствени ризик за становништво.

Поред мониторинг програма, континурано се врши и контрола намирница у поступку увоза и извоза.

Б) Подаци Управе за ветерину

Контролу и преглед сировина, производа, хране животињског порекла и хране за животиње обављају се у складу са Законом о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу, Законом о здравственој заштити животиња, Законом о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе, Законом о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе и Законом о контроли квалитета пољопривредних прехранбених производа у спољно-трговинском промету.

Законима из области ветеринарске делатности прописано је следеће:

- *"ветеринарско-санитарни преглед животиња намењених клању и преглед меса и производа животињског порекла намењених за јавну потрошњу врши се у кланици, односно на месту производње, а контрола производа животињског порекла на месту ускладиштења и на пијацама, тржницама и другим местима продаје";*
- *"у вршењу инспекцијских послова Републички ветеринарски инспектор је овлашћен да обавља надзор и контролу ветеринарско-санитарне, здравствене и квалитативне исправности производа и сировина животињског порекла у производњи и промету";*
- *"ветеринарски специјалистички и научни институти врше лабораторијско испитивање ветеринарско-санитарне, здравствене и квалитативне исправности производа и сировина животињског порекла".*

На основу законских прописа институти и лабораторије испуњавају услове и имају овлашћења да:

- **обављају послове специјалистичке ветеринарске службе** и ветеринарских научних и истраживачких институата из члана 40. став 1. и 2. Закона о здравственој заштити животиња;
- **обављају лабораторијску дијагностику** (бактериолошку, серолошку, вирусолошку, паразитолошку) у ветеринарству за дијагностичко испитивање материјала ради утврђивања заразних и празитских болести из члана 2. Закона о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу;
- **обављају лабораторијско испитивање ветеринарско-санитарне, здравствене исправности и квалитета производа и сировина животињског порекла** - микробиолошко и хемијско испитивање из члана 40. став 1. и 2. тачка 5. Закона о здравственој заштити животиња;
- **обављају микробиолошка и физичко-хемијска испитивања животних намирница** из члана 22. став 2. Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе и члана 15. став 4. Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе.

Наведена испитивања институти и лабораторије врше на подручју округа.

Према Националном програму контроле резидуа у храни животињског порекла, решењем Савезног комитета за привреду од 1985. године одређен је Југословенски институт за технологију меса (сада ДП Институт за хигијену и технологију меса п.о. Сектор лабораторија Београд) за координирајућу лабораторију за систем контроле (мониторинг) биолошких остатака у ткивима и органима закраних животиња и производа од меса на нивоу СФРЈ.

Наведени послови су рађени у уској сарадњи са надлежним комисијама ЕУ, које су приликом своје задње посете и контроле 1997. године потврдиле лабораторију Института као референтну за испитивање резидуа (European Commission Directorate General, Doc. No. XXIV/1517/97), као и надлежне инспекције САД.

Током 2004. године у лабораторијама Института реализује се Програм испитивања одређених супстанци и њихових резидуа у животињама и производима животињског порекла по основу Уговора са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде, а по Упутству Савета ЕУ 96/23/ЕЗ од 29.04.1996. и Одлуке Комисије 97/747/ЕЗ од 27.10.1997. године.

По наведеном програму годишње се испита више од 9.350 узорака ткива, екскрета животиња и примарних производа животињског порекла на присуство 121 супстанце, подељене у 9 група (стилбени, тиреостатици, стероиди-тремболон, лекови чија употреба није дозвољена у ветрини - нитрофурани, нитроимидазоли, хлорамфеникол, хлорпромазин, антимицробне супстанце из групе феникола и квинолона, карбадокс, антихелминтици, кокцидиостатици, пиретроиди, седативи, органохлоровани пестициди, полихлоровани бифенили и токсични елементи).

У прилогу Стратегије (Табела број 3.) дати су подаци о броју извршених прегледа и контрола производа животињског порекла (без мониторинг узорака) за 2003. годину (број прегледа, количина прегледаних намирница, заплењена количина намирница од стране ветеринарске инспекције – због хигијенске неисправности и квалитета). У 2003. години извршено је 29.564 прегледа производа животињског порекла.

У прилогу Стратегије (Табела број 4.) приказани су резултати лабораторијских испитивања производа животињског порекла на месту производње и у промету. У 2003. години, без мониторинга, испитано је 146.746 узорака намирница животињског порекла. Неисправно је било 719 од 8.256 прегледаних узорака меса; 944 од 44.317 прегледаних узорака производа од меса; 5.882 од 43.297 прегледаних узорака млека; 2.840 од 44.331 прегледаних узорака производа од млека; 46 од 3.260 прегледаних узорака јаја и производа од јаја; 15 од 496 прегледаних узорака рибе и производа од рибе; 178 од 2.789 прегледаних узорака осталих намирница животињског порекла.

Производи који се испитују	Врсте испитивања
Млеко и производи од млека	Сензорске анализе (органолептички преглед)
Месо и производи од меса	Микробиолошка испитивања
Риба и производи од рибе	Физичко-хемијска испитивања (састав и квалитет)
Јаја и производи од јаја	Испитивање присуства резидуа (антибиотици, микотоксини, пестициди)
Мед и производи од меда	Испитивање присуства контаминената (резидеу антибиотика, токсични елементи, радионуклиди)

ДП Институт за хигијену и технологију меса из Београда је доставило УВ Извештај о реализацији мониторинг програма испитивања одређених супстанци и њихових резидуа у животињама и производима животињског порекла у 2004. години. У оквиру мониторинг испитано је укупно 2.953 узорака од животиња и производа животињског порекла. Број испитаних супстанци и њихових резидуа је 101, а испитаних узорака по компонентама /производа 7.717. Код неисправних узорака предузете су одговарајуће мере од стране УВ, а спровођење мера извршили су ветеринарски инспектори обучени по плану обуке за спровођење мониторинг плана.

В) Подаци Управе за ветерину о кретању зооноза

У складу са Законом о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу и Законом о здравственој заштити животиња Скупштина РС доноси Програма мера здравствене заштите животиња у РС за период од три године, а на основу кога се годишње доносе Наредбе о спровођењу мера за спречавање појављивања и сузбијање заразних болести животиња, са циљем заштите здравља животиња и заштите здравља становништва од зооноза (болести преносиве на људе).

На основу наведеног Програма и Наредби УВ спроводи превентивне мере и мере сузбијања свих заразних болести животиња, **заразних болести животиња преносивих (непосредним контактом или одређеним путевима преношења, у зависности од врсте заразне болести животиња) на људе и заразних болести животиња које се могу приликом конзумирања хране пренети на људе (зоонозе).**

Табела 8. Годишњи извештај о кретању зооноза у 2002., 2003. и 2004. године

		2002	2003	2004*
Беснило	Оболело	122	165	166
	Убијено	255	319	370
Трихинелоза	Оболело	797	756	641
	Заклано	879	998	1807
Салмонелоза	Оболело	921.414	234.891	426.360
	Угинуло	65.667	17.969	6.137
	Убијено	1.527	1.047	12.206
Лептоспироза	Оболело	967	72	146
	Заклано	26	-	1
	Угинуло	5	-	1
ТБЦ	Оболело	6	70	60
	Угинуло	1	13	
	Заклано	5	54	3
Бруцелоза	Оболело	6	739	1.409
	Убијено	1	400	627
	Угинуло	-	1	14
	Заклано	-	4	12
Црвени ветар	Оболело	20	-	25
	Угинуло	-	-	25
Кју-грозница	Оболело	19	-	-
Антракс	Оболело	1	1	3
	Угинуло	1	1	3

* - Подаци за 2004. годину нису комплетни због дуготрајне процедуре спровођења мера (од постављања сумње на појаву болести, њене дијагностике) до спровођења мера сузбијања.

Према врсти заразне болести због спровођења мера сузбијања на територији где се појавила заразна болест (на пр. беснило од 166 оболелих, убијено 370 – еутаназија сумњивих животиња, трихинелоза - од испитаних узорака у зараженим двориштима или фармама од 1.807 животиња било је позитивно 641). Број оболелих животиња је повећан код салмонелозе и бруцелозе у 2004. години, што значи да је у том периоду УВ обавила већи обим дијагностичких испитивања и спровела мере сузбијања ових болести, како би се постигао ефекат приказан у Табели 4. **(смањење обољења трихинелозе и бруцелозе код људи).**

Посебна пажња посвећује се праћењу болести лудих крава - BSE (*Spongiformna encefalopatia* говеда) због значаја коју ово обољење има у ланцу безбедне хране и повезаности са Creutzfeldt-Jakob-совом болести људи (класични и варијантни облик). У предходном периоду вршена су дијагностичка испитивања на BSE (патохистолошка и ICH) на узорцима базе мозга говеда старијих од 24 месеца. Број узорака се одређује на основу годишњег биланса клања говеда и броја објеката за клање на једном епизоотолошком подручју, с тим да број узорака не сме бити мањи од 100 по једном епизоотолошком подручју. Приликом узимања узорака ветеринарски инспектори обучени за обављање прегледа животиња и узорковање, воде евиденцију о пореклу говеда, извршеним испитивањима, водећи рачуна о равномерној заступљености свих подручја и о пореклу говеда на територији РС.

Ради спречавања уношења ове заразне болести из ризичних земаља донета је Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразних болести животиња BSE у РС. За сва говеда из увоза предвиђене су ригорозне мере праћења и контроле као и обавезано дијагностичко испитивање

на BSE приликом клања, методама по OIE (применом брзих тестова, патохистолошких испитивања и методе ICH).

При МПШВ формирана је Експертска група за BSE која, на основу научне процене ризика, даје препоруке за доношење наредби и прописа који регулишу ову област.

У циљу пружања подршке земљама чија је привреда у транзицији, као и земљама у развоју у току 2003. године, у домену контроле и превенције BSE, успостављен је систем између FAO и компаније Safe Food Solutions, Inc. (SAFOSO) из Швајцарске. Реч је о партнерству које се односи на трогодишњи пројекат под називом Изградња капацитета за надзор и превентиву BSE и других зооноза, које се спроводе кроз сарадњу FAO, SAFOSO и Националних ветеринарских служби у партнерским земљама, финансиран од стране Швајцарске владе. Циљ пројекта је изградња капацитета, постављање превентивних мера и анализа ризика на BSE у Србији како би могло бити доказано одсуство BSE или да способност смањења ризика од BSE на прихватљив начин.

Током 2004. године одржано је шест семинара и обука инспектора, приказан је стручни филм о BSE и подељени су приручници за дијагностичке технике везане за BSE и надзор и превенцију BSE на српском језику. Приручници су припремљени од стране швајцарских и светских експерата, а превод је извршен од стране FAO. Наведени приручници и копија филма су прослеђени УВ, Експертској групи за BSE и Управном одбору овог Пројекта као и инспекторима који су прошли семинаре и програме обуке у сврху континуиране едукације.

Г) Подаци Управе за заштиту биља

У процесу производњи хране, биљке су изложене како штетним организмима, тако и другим факторима (губитак хранљивости, усвајање хемијских супстанци, неповољни услови гајења). Из тих разлога, заштита биља се мора стално спроводити, како би се избегло смањење приноса и губитака у производњи, осигурати поуздане сировине за производњу безбедне хране и омогућити правилно и безбедно складиштење хране. Поред заштите, веома је важно постићи најмањи могући ниво нитрата у биљкама и биљним производима изазваних ђубрењем, као и најмањи могући ниво тешких метала.

Иако савремена заштита биља почива на принципима интегралне заштите биља (све расположиве мере којима се смањује интензитет напада штетних организама, смањује њихова штетност и помаже биљци да лакше поднесе њихов неповољни утицај, а смањује употреба синтетисаних хемиских супстанци и других супстанци чија примена може бити ризична, биљке у плодосмени, корисне организме, здравље људи, домаћих животиња, дивљачи, земљиште и организме у њему, воду и организме у њој и околину у целини), свакако да је примена средстава за заштиту биља један од најзначајнијих начина заштите биља и прехранбених производа од штетних организама

То значи да се прво мора обезбедити да се на тржишту налазе и користе само средства за заштиту биља одобрена од стране надлежног тела, односно она која која су погодна, регистрована за одређене (специфичне) намене. Средства за заштиту биља се региструју, стављају у промет и примењују, адекватно обележена и са упутством за употребу, у складу са добром пољопривредном праксом и добром праксом у заштити биља, које обезбеђују да пољопривредни производи након жетве/убирања и складиштења не садрже резидуе пестицида изнад дозвољене границе.

Имајући у виду да ће и у догледној будућности пољопривредна производња бити ослоњена на примену пестицида, неопходно је било да се и у Србији почне са организовањем и реализацијом програма испитивања и контроле остатака пестицида у/на биљу, које се користи за исхрану људи, чиме бисмо се уврстили у земље које, између осталог, контролишу и примарну производњу и тиме допринели несметаном промету производа.

У нашој земљи се због низа околности са великим закашњењем започиње са систематским и организованим праћењем остатака пестицида, што неке земље из нашег окружења имају већ више од три деценије. Слична испитивања се спроводе у оквиру ЕУ, с тим што се у овим земљама од 1996. године, поред националних програма, организује и координисан програм праћења одређених циљаних супстанци.

УЗБ је у 2004. години почела са финансирањем већег броја пројеката, међу којима је и пројекат «Остаци пестицида у/на биљу, земљишту и води за наводњавање 2004-2007». Носилац пројекта је Институт за заштиту биља и прехранбених производа Пољопривредног факултета у Земуну, а остали

учесници су: Институт за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољопривредног факултета у Новом Саду; Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад; Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Институт за истраживања у пољопривреди «Србија» и Институт за заштиту биља и животну средину, Београд.

Циљеви Пројекта су:

- израда општег концепта остатака пестицида, уз успостављање критеријума,
- контрола остатака пестицида у одабраним супстратима за потребе извоза и домаћег тржишта и
- систематизовање података за потребе образовања базе података и корекције нормирања остатака пестицида у нашој земљи (важећи нормативи нису мењани од 1992. године).

1.4. РЕГИСТРАЦИЈА ОБЈЕКТА

1.4.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

А) Управа за ветерину

На основу члана 38. став 2. и 5. Закона о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу и члана 9., 9а. и 9б. Закона о здравственој заштити животиња Управа за ветерину је надлежна да врши регистрацију и води регистар објеката за гајење животиња, клање животиња, обраду, прераду, ускладиштење производа, сировина животињског порекла и хране за животиње (извозних и објеката за унутрашњи промет). Услови за наведене објекте прописани су у Правилнику о условима које морају да испуњавају објекти за клање, обраду, прераду и ускладиштење производа животињског порекла.

Објекти приликом регистрације добијају извозне контролне и регистрационе бројеве, који чине саставни део печата о употребљивости, који ветеринарски инспектор ставља након извршеног прегледа на месо, етикету на паковању производа животињског порекла и/или на декларацију у складу са Правилником о вршењу ветеринарско санитарног прегледа и контроле животиња пре клања и производа животињског порекла, што омогућава следивост у ланцу производње и промета хране животињског порекла.

Табела 9. Објекти надзора – Ветеринарска контрола (подаци до 03.12.2004. године)

Објекти надзора	Број	Објекти надзора	Број
Гајење животиња	14.339	Производња омотача за кобасице од сировина животињског порекла	1
Гајење живине	846	Обраду млека и израда млечних производа	296
Гајење пужева	381	Сабирање млека	451
Рибњаци	29	Обраду и израда производа од млека у домаћинству	115
Гајење егзотичних птица и дивљачи	26	Производњу сирила	3
Сточне пијаце	40	Смрзавање, хлађење и складиштење хране животињског порекла	632
Сточни депои	146	Расецање меса дивљачи	6
Мешаоне и фабрике сточне хране	400	Расецање и прераду меса од риба	13
Инкубаторске станице	109	Припрему и прерада јаја	7
Складишта коже	53	Производњу кондикторских производа (контрола сировина животињског порекла)	11
Клање животиња (папкара, копитара, пернате живине и кунића)	302		
Клање животиња и прераду меса	310	Складишта хране за животиње	100
Прерада меса и израда производа животињског порекла	380	Обрада, дорада, прерада и складиштење црева копитара и папкара	8
Обрада и расецање (ракова, шкољки, пужева и жаба)	6		

Надзор у наведеним објектима обављају ветеринарски инспектори непосредно у току целог радног времена и у повременим контролама, што зависи од врсте, капацитета и локације објекта.

Б) Управа за заштиту биља

На основу члана 12., 15., 16., 18. 19., 20., 38., 51., 52., 53., 60., 61., 62. и 64. Закона о заштити биља и подзаконских прописа донетих на основу њега, који третирају поједине области из поменутог закона, Управа за заштиту биља је надлежна да врши регистрацију (а према новим законским прописима, који су у припреми, и води регистре објеката и субјеката у области заштите биља) објеката за производњу и промет семенског и садног материјала, објеката за складиштење и једноставну прераду биља, субјеката који врше здравствене прегледе и испитивања здравственог стања биља, субјеката за производњу, промет и увоз пестицида и ђубрива и испитивање пестицида и ђубрива.

Табела 10. Објекти надзора - Фитосанитарна контрола (без Косова и Метохије)

Објекти надзора	Број	Објекти надзора	Број
Села	4.142	Власници матичних стабала	158
Пољопривредна домаћинства	1.194.910	Произвођачи семена	462
Задруге	1.247	Центари за дораду семена	102
Предузећа за пољопривредну производњу	825	Силоси	237
Произвођачи пестицида	17	Подна складишта	593
Увозници пестицида	28	Млинови	381
Произвођачи ђубрива	23	Стручне пољопривредне служби	55
Увозници ђубрива	56	Предузећа за пружање саветодавних услуга у области заштите биља	54
Прометници пестицида на велико	216		
Прометници ђубрива на велико	253	Одабрани пољопривредни произвођачи	3.444
Прометници пестицида на мало	2.454	Зелене пијаце	429
Прометници ђубрива на мало	2.353	Фабрике сточне хране	238
Произвођачи садног материјала	976	Субјекти за прераду шећерне репе	8
Власници матичних засада	314	Уљаре	12
Произвођачи расада	16.135	Субјекти за прераду дувана	1.407
Организације за испитивање пестицида и ђубрива	11	Предузећа за пружање (оперативних) услуга у области заштите биља	107

В) Сектор за инспекцијски надзор

У складу са Законом о вину и ракији, Законом о надзору над прехранбеним производима биљног порекла, Законом о контроли квалитета пољопривредних и прехранбених производа у спољнотрговинском промету, Законом о мерама за унапређење сточарства, Законом о стандардизацији и другим законима и пратећим прописима СИН је надлежан да врши следеће:

- утврђује услове за производњу и промет прехранбених производа биљног порекла, укључујући вино, ракију, алкохолна пића и сточну храну биљног порекла,
- издаје решења о испуњености услова за објекте у домену своје надлежности,
- врши контролу квалитета наведених производа.

На основу издатих решења успостављена је евиденција производних објеката и на основу ове евиденције као и евиденције објеката надзора пољопривредних инспектора на целој територији Републике Србије, а укључујући податке аналитичке службе Министарства и коришћењем података са којима располажу поједина пословна удружења из ових области и података Завода за статистику сачињен је списак објеката као оперативни подаци везани за организацију послова пољопривредне инспекције и аналитичке службе.

Табела 11. Објекти надзора - СИН

Објекти надзора	Број	Објекти надзора	Број
Шећеране	15	Винарије (15 великих подрума)	966
Уљаре	7	Производња ракије од воћа	1.730
Уљаре – сојино уље	2	Производња осталих алкохолних пића	33
Пиваре	12	Производња хлеба (190 већег капацитета)	2.390
Производња минералне воде	22	Производња брашна (121 млин)	417
Производња безалкохолних пића	188	Производња кондиторских производа	15
Производња воћних сокова	12	Производња сирћета	4
Производња маргарина	4	Прерада воћа и поврћа	56

1.4.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља

Министарство здравља преко санитарних инспектора, а на основу овлашћења из Закона о санитарном надзору и Упутства о начину вођења евиденције о раду санитарних инспектора и стању објеката над којима се врши надзор и о начину подношења извештаја о раду, током 2003. године евидентирало је и вршило санитарни надзор над 122.621 објектом за производњу и промет животних намирница и предмета опште употребе (Централна Србија 54.230; Град Београд 40.338; АП Војводина 28.053; АП Косово и Метохија - подаци за Косовску Митровицу 366).

Такође, евидентирано је и стављено под санитарни надзор 10.765 објеката за јавно снабдевање становништва водом за пиће (Централна Србија 8.036; Град Београд 1.113; АП Војводина 1.616; АП Косово и Метохија- подаци за Косовску Митровицу 54).

Лица која раде у наведеним објектима на пословима производње и промета намирница, односно на пословима јавног водоснабдевања становништва водом за пиће, налазе се под здравственим надзором у смислу одредаба Закона о заштити сатновништва од заразних болести и Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе.

Садржај и динамику здравствених прегледа лица која се налазе под здравственим надзором ближе уређује Одлука о начину вршења обавезних здравствених прегледа одређених категорија запослених, других лица и клицоноша. Здравствени прегледи лица запослених у производњи и промету намирница и на пословима снабдевања становништва водом за пиће, врше се тако да обухватају:

- 1) лекарски преглед на туберкулозу плућа, на заразне болести које се преносе намирницама, односно водом за пиће, на гнојна обољења коже и слузокоже;
- 2) бактериолошки преглед на салмонеле и шигеле;
- 3) лабораторијски преглед на паразите и протозое.

Здравствени прегледи запослених у производњи или промету одређених намирница (млека и млечних производа, сладоледа и др. посластичарских производа) обухвата и бактериолошки преглед бриса носа и гуше на коагулаза позитиван *Staphylococcus aureus*.

Такође, лица која на радним местима у производњи и промету животних намирница долазе у непосредан додир са намирницама дужни су да заврше курс и положи испит за стицање основних знања о хигијени намирница и о личној хигијени према условима из Правилника о начину стицања основних знања о хигијени намирница и о личној хигијени.

У оквиру обуке запослени прате организована предавања и полагају испит пред испитном комисијом коју чине специјалисти хигијене и епидемиологије из Института и Завода за заштиту здравља и санитарни инспектори.

Програм Наставе обуке обухвата 40 часова, и то:

Ред.бр.	Предмет	Бр. часова предавања	Бр. часова обнове
1	Хигијена просторија, постројења, намештаја, прибора, уређаја и транспортних средстава	6	1
2	Хигијена животних намирница	8	1
3	Лична хигијена	8	1
4	Заразне и паразитарне болести	8	2
5	Основна знања из правних прописа	4	1

Лица која раде у производњи и промету животних намирница, морају да носе радну одећу и обућу прописану Правилником о посебној радној одећи и обући лица која у производњи и промету долазе у непосредан додир са животним намирницама и лица која раде у производњи и промету средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела.

1.5. ОРГАНИЗАЦИЈЕ У КОНТРОЛИ ХРАНЕ

1.5.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

У области безбедности хране МПШВ је надлежно за надзор над производњом, увозом, извозом, транзитом и прометом биља и животиња, пољопривредних и прехранбених производа биљног и животињског порекла, контролу њиховог квалитета, процену ризика и спровођење мера надзора везаних за њихову безбедност, као и спровођење мера контроле везаних за биолошку сигурност код ограничене употребе, увођења у производњу, стављање у промет и увоза генетички модификованих организама и очување и одрживо коришћење биљних и животињских генетичких ресурса за храну и пољопривреду.

А) Управа за ветерину

УВ, као орган управе, обавља послове државне управе и стручне послове управљања системом заштите здравља и добробити животиња (Програм мера здравствене заштите животиња у Србији за 2002., 2003. и 2004. годину), безбедности и квалитета хране животињског порекла и хране за животиње и заштите здравља људи (ветеринарско јавно здравство).

Управа врши регистрацију објеката за гајење животиња, клање животиња, обраду, прераду и ускладиштење производа и сировина животињског порекла и хране за животиње; припрема законе и друге подзаконске акте у области ветеринарства, безбедности хране и квалитета хране животињског порекла у РС, припрема и контролише спровођење систематског праћења резидуа (мониторинг програм); издаје дозволе за увоз пошиљака животиња, сировина, производа животињског порекла, хране за животиње и додатака, на основу процене епизоотиолошке ситуације код нас и у свету и; врши припрему сертификата за извоз (Уверење о здравственом стању за све врсте животиња, јаја за насад, риба, плодова мора и пчела, Ветеринарска уверења за месо, млеко, јаја, меда и њихове производе, Ветеринарско здравствено уверење за коже, перје, трофејну дивљач, сировине, житарице и друге хранљиве биљке за исхрану животиња и храну за животиње које су животињског порекла); надзор над применом закона и друге послове одређене законима (Закон о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу, Закон о здравственој заштити животиња чл. 19. Закона о здравственој исправности намирница животињског порекла и предмета опште употребе чл. 12 Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе, Закона о стандардизацији, Закона о лековима и др. закона и подзаконских аката).

УВ обавља инспекцијски надзор преко ветеринарских инспектора (гранични и локални инспектори) који су распоређени у граничним ветеринарским станицама и по окрузима (25 округа и 5 на Косову и Метохији), у објектима контроле и на ветеринарским пунктовима.

Извоз, увоз, транзит и промет животиња и производа, сировина и отпадака животињског порекла, као и хране за животиње, подлежу обавезном ветеринарско-санитарном надзору. На основу праћења епизоотолошке ситуације у нашој земљи и у свету, спровођења програма мера за сузбијање заразних болести животиња и зооноза, стручне контроле и прегледа током читавог ланца производње животиња и хране животињског порекла, ветеринарски инспектори издају потврде о здравственом стању за унутрашњи промет пошиљка и сертификате за извоз, а увозне пошиљке подлежу обавезном прегледу граничних ветеринарских инспектора у граничним ветеринарским станицама и царинским складиштима.

Ветеринарско санитарни надзор се врши систематски, а обухвата стални и повремени надзор. Стални надзор ветеринарских инспектора (са пуним радним временом) се врши у објектима који захтевају стални надзор, док се у осталим објектима спроводи повремени контрола по одређеним плановима, у зависности од величине/капацитета, категорије објекта и потенцијалних ризика. Инспекцијски надзор ветеринарски инспектори обављају и у малопродајним објектима,

угоститељским објектима, догонима, на зеленим и сточним пијацама и другим објектима у оквиру своје надлежности.

У УВ запослено је 454 радника са универзитетским образовањем (Ветеринарски факултет, смер ветеринарска медицина и хигијена и технологија намирница животињског порекла), од тога два доктора наука и више специјалиста и магистара из различитих области.

У току петогодишњих студија на Факултету ветеринарске медицине, ветеринарски кадрови се оспособљавају и кроз теоретску и практичну наставу стичу знања из наставних дисциплина које су од посебног значаја за безбедност хране и то: *Анализа намирница, Контрола намирница, Микробиологија намирница, Хигијена меса, Хигијена млека, Хигијена меса риба, ракова и шкољки, Технологија меса, Технологија млека, Технолошке операције, Радијациона хигијена, Законски прописи у ветеринарској медицини*. Поред редовних студија ветеринарски кадрови се кроз теоретску и практичну наставу на последипломским студијама (специјализација и магистратура), на Факултету ветеринарске медицине оспособљавају и за специјалистичке послове и научноистраживачки рад из области безбедности хране животињског порекла и то у оквиру 4 вида последипломске наставе: Хигијена и технологија намирница анималног порекла, Микробиологија намирница, Хигијена и технологија меса и Хигијена и технологија млека

Б) Управа за заштиту биља

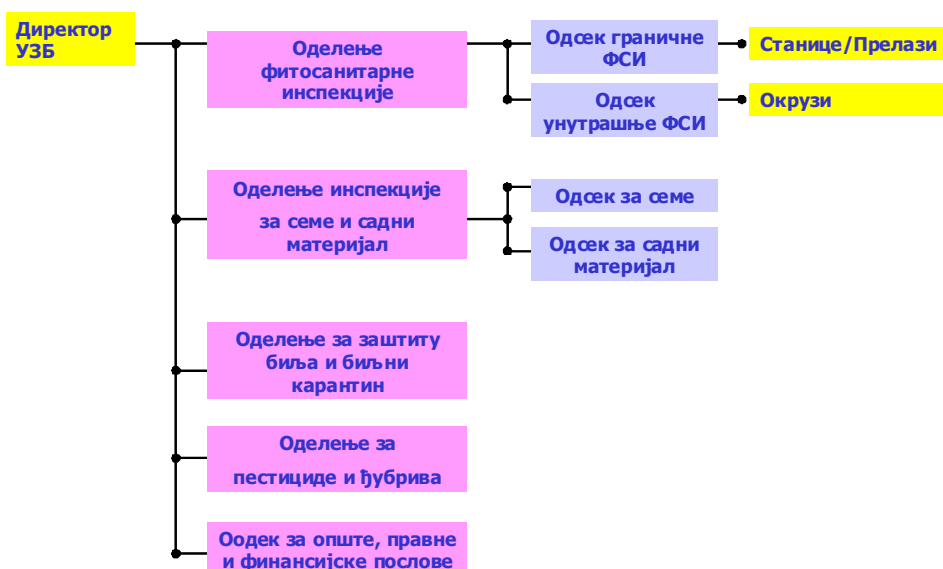
У циљу осигурања безбедне хране УЗБ обавља послове: праћења, прогнозе и извештавања о појави и распрострањености штетних организама; организовања спречавања појаве и прописивања и предузимања мера сузбијања штетних организама; вођења евиденције о појави штетних организама и предузетим мерама; контроле здравственог стања биља (под биљем се подразумевају живе биљке, делови биљака и биљни производи, чл. 2. тачка 1-7. Закона о заштити биља); контролу остатака пестицида у и на биљу; пружања услуга у спровођењу мера заштите биља и надзор у производњи, стављању у промет, увозу и промету унутар земље средстава за заштиту и исхрану биља; и друге послове одеђене законом.

Инспекцијску фитосанитарну контролу врше гранична и унутрашња фитосанитарна инспекција. Гранична фитосанитарна инспекција, на одређеним граничним прелазима, поред биља контролише и увоз производа животињског порекла у смислу ризика од преношења и ширења штетних организама (коштано, крвно, рибље брашно), као и увоз средстава за заштиту и исхрану биља, односно утврђује да ли су иста регистрована за промет у нашој земљи и да ли по квалитету задовољавају прописане услове.

У унутрашњости земље фитосанитарни инспектори, организовани у 25 округа (5 на Косову и Метохији), поред производње и једноставне прераде биља и њиховог складиштења, надзиру и квалитет средстава за заштиту и исхрану биља и начин њихове примене у складу са добром пољопривредном праксом и добром праксом у заштити биља. Такође, фитосанитарни инспектори контролишу и произвођаче биља, тако што проверавају да ли се користе забрањена средства за заштиту биља, или се ова средства користе у областима где је њихова употреба забрањена, или ограничена, као и у погледу правилног коришћења машина, опреме и уређаја за њихову апликацију. Фитосанитарни инспектори и подручне службе издају фитосертификате за извоз биља и биљних производа и уверења о здравственом стању биља и биљних производа у унутрашњем промету, а на основу обављене стручне контроле и прегледа.

Четворогодишњим студијама на Пољопривредним факултетима – Смер заштите биља и прехранбених производа, фитосанитарни кадрови се оспособљавају и кроз теоретску и практичну наставу стичу знања из наставних дисциплина које су од посебног значаја за безбедност хране и то: Општа фитофармација, Посебна фитофармација, Општа фитопатологија, Посебна фитопатологија, Патохистологија и патофизиологија болесних биљака, Општа ентомологија, Посебна ентомологија, Акарологија, Пољопривредна зоологија, Микробиологија, Технологија заштите биља.

Управа за заштиту биља

У УЗБ је тренутно запослено 150 радника са универзитетским образовањем (Пољопривредни факултет, смер заштита биља и прехранбених производа, ратарство и повртарство, воћарство и виноградарство).

В) Сектор за инспекцијски надзор

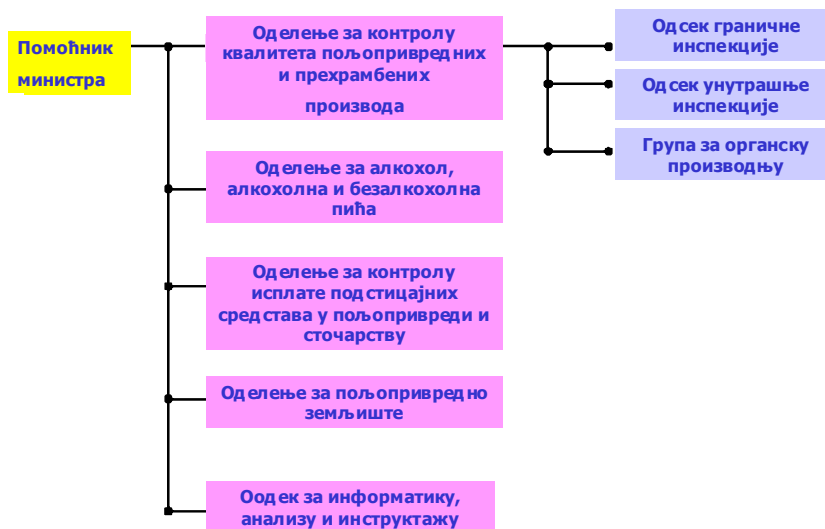
СИН, као део МПШВ, у области безбедности хране обавља послове: контроле квалитета пољопривредних и прехранбених производа, дувана и пића, хране за животиње, пољопривредних и прехранбених производа биљног порекла; испуњености услова за производњу и контролу воћења евиденције пића; контролу органске и сточарске производње; заштиту, коришћење и уређење пољопривредног земљишта; контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта и друге послове одређене законима (у складу са Законом о вину и ракији, Законом о надзору над прехранбеним производима биљног порекла, Законом о контроли квалитета пољопривредних и прехранбених производа у спољнотрговинском промету, Законом о стандардизацији, као и бројним подзаконским актима). За израду, утврђивање и доношење техничких стандарда и стандарда процеса, укључујући систем квалитета пољопривредних и прехранбених производа, надлежно је Министарство

за унутрашње економске односе државне заједнице Србија и Црна Гора, како би се у овој области успоставило јединствено регулисање обе државе чланице.

СИН броји 186 инспектора, распоређених у 25 округа (и 5 на Косову и Метохији) и 13 у граничним подручним јединицама.

У Сектору су образована четири Одељења и један Одсек.

Сектор за инспекцијски надзор

Одељење пољопривредне инспекције за контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа и контролу органске производње обавља контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа, вина, ракије, других алкохолних пића, безалкохолних пића, воћних сокова, концентрисаних воћних сокова, воћних нектара, воћних сокова у праху, минералних вода, етанола, дувана и производа од дувана у спољнотрговинском промету; контролу квалитета биљних производа, прехранбених производа биљног порекла, соли погодне за људску исхрану и производа од дувана у унутрашњем промету; органску биљну производњу, органску сточарску производњу, прераду органских биљних и анималних производа; издаје уверења о квалитету за извоз и увоз.

Одељење пољопривредне инспекције за сточарство и контролу исплате подстицајних средстава у пољопривреди обавља послове везане за контролу квалитета хране за животиње.

У Сектору за инспекцијски надзор, контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа обављају инспектори који су факултетско образовање стекли на одговарајућим факултетима и то:

Пољопривредни факултет

- Одсек за технологију прехранбених производа биљног порекла
- Одсек за технологију прехранбених производа анималног порекла
- Одсек воћарско-виноградарски
- Одсек сточарски
- Одсек ратарски

Агрономски факултет општег смера

Технолошки факултет – одсек за прехранбену технологију

Образовање на наведеним факултетима обухвата технологије производње свих прехранбених производа (по групама производа), контролу квалитета готових производа, технологију хлађења и смрзавања, општу и технолошку микробиологију итд.

1.5.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља

Санитарна инспекција у домену безбедности хране врши надзор над здравственом исправношћу намирница у спољнотрговинском промету (увоз) и на унутрашњем тржишту. Санитарна инспекција обавља послове контроле здравствене исправности и надзора, што обухвата контролу: животних намирница у производњи, промету и приликом увоза; објеката и просторија у којима се производе, чувају и стављају у промет животне намирнице; постројења, уређаји, намештај и прибор који служи за производњу или промет животних намирница, лица која на радним местима у производњи и промету долазе у додир са животним намирницама, хигијенску исправност воде која служи за јавно снабдевање становништва, као вода за пиче, односно за производњу, прераду и промет намирница.

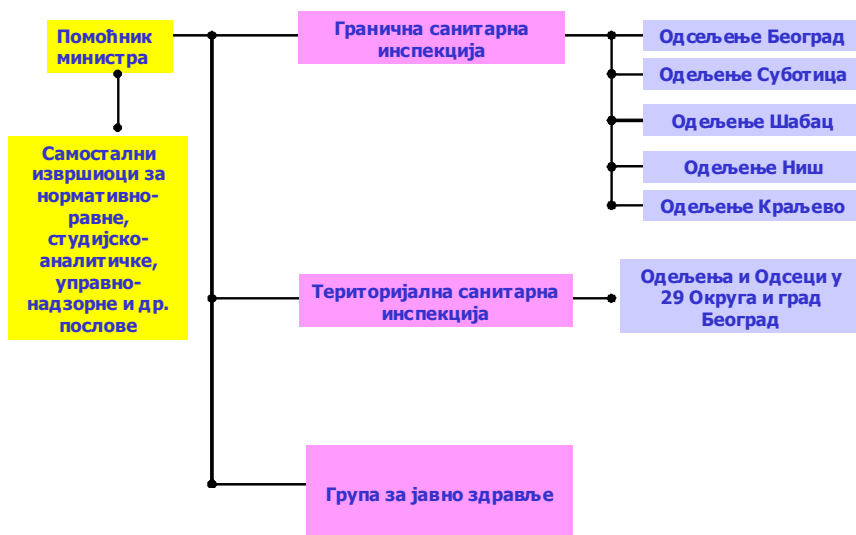
У поступку израде урбанистичких планова, санитарни инспектори на захтев надлежног органа управе, доставља опште и посебне санитарне услове који се односе на објекте који подлежу санитарном надзору (...објекти за производњу и промет животних намирница), ... осим објеката водопривредних организација и индустријских и занатских објеката за клање животиња, обраду, прераду и ускладиштење производа животињског порекла, који су на основу члана 1. Правилника о санитарно-хигијенским условима за објекте у којима се обавља производња и промет животних намирница и предмета опште употребе у надлежности УВ.

У вршењу санитарног надзора над објектима под надзором (...објекти за јавно снабдевање становништва водом за пиће, производњу животних намирница), у поступцима изградње и реконструкције тих објеката, санитарни инспектор утврђује да ли је идејни пројекат усклађен у складу са изводом из урбанистичког плана, односно актом о урбанистичким условима, којима су утврђени општи и посебни санитарни услови и даје санитарну сагласност на идејни пројекат. Поред тога даје санитарну сагласност за коришћење објекта (Закон о санитарном надзору).

Санитарна инспекција врши здравствену контролу лица стављених под здравствени надзор, што се односи и на лица која у процесу рада долазе у контакт са храном (лица под санитарним надзором).

Сектор за санитарни надзор Министарства здравља, према Правилнику о организацији и систематизацији радних места, организован је у 35 одељења и одсека. За радно место санитарни инспектор, предвиђена су 423 извршиоца (204 са високом школском спремом и 219 са вишом школском спремом). Од овог броја извршилаца, 60 извршилаца је предвиђено за вршење санитарног надзора на граници (50 са високом и 10 са вишом школском спремом).

Сектор за санитарни надзор и јавно здравље

Тренутно је на пословима санитарног инспектора, радно ангажовано 367 инспектора, односно 58 извршилаца мање него што је предвиђено важећом систематизацијом.

У систему образовања Републике Србије, здравствени радници се образују на средњем, вишем (високом) и академском нивоу.

Када је реч о образовању здравствених радника и њиховој оспособљености за контролу система безбедности хране („ланца хране“), са циљем заштите живота и здравља људи од заразних и незаразних болести које могу бити изазване храном или преносивих храном, образовање се врши на следећим нивоима:

- средње образовање (Средње медицинске школе, смер за санитарне техничаре у Београду, Нишу и Шабцу – четворогодишње школовање);
- Виша медицинска школа у Београду - Одсек за Више санитарне техничаре, и одсек за Више нутриционисте дијететичаре. (према Болоњској декларацији, коју је наша држава потписала, ова школа је од 2001. године у процесу трансформације ка високом образовању - факултетски ниво - уведено трогодишње школовање, нивоа примењених студија у области санитарног инжењерства, а области које се изучавају, од значаја за исхрану и безбедност хране су: Технологија намирница, Хигијена исхране са заштитом намирница, Општа епидемиологија, Специјална епидемиологија са инфективним болестима - болести изазване или преносиве храном, Санитарна микробиологија - микробиологија хране, Санитарна хемија са - основама токсикологије, Здравствено - санитарно законодавство, Методика санитарно – еколошког надзора - инспекцијске процедуре);
- Медицински факултет у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и Приштини са општим, специјалистичким и последипломским (магистарским и докторантским студијама) у области превентивне медицине (Хигијена и Епидемиологија), Микробиологија, као и субспецијалистичким усавршавањем у области хигијене исхране, дијететике и нутриционизма, болести изазваних храном и/или преносивих храном;
- Фармацеутски факултет у Београду, организује и изводи специјализацију из санитарне хемије и руководи радом Секције за санитарну хемију.

1.6. ЛАБОРАТОРИЈЕ ЗА КОНТРОЛУ ЛАНЦА ХРАНЕ

У оквиру пројекта «Реконструкција система безбедне хране у Србији» предлаже се формирање мреже лабораторија која би била компатибилна са системом за контролу хране ЕУ а који је базиран на:

1. контроли резидуа штетних материја микробиолошког хемијског и радиолошког порекла приликом увоза и извоза;
2. мониторинг програмима;
3. унутрашњој контроли од стране самих произвођача, превозника трговаца, угоститеља
4. верификацији исправности финалних производа.

Мрежа лабораторија за контролу здравствене безбедности хране треба да буде еснафски организована и повезана са матичном наставном базом.

1.6.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

А) Управа за ветерину

У оквиру ветеринарске делатности, а на основу законских прописа Републике Србије, контролу здравственог стања животиња, ветеринарско-санитарну контролу и испитивања здравствене исправности и квалитета сировина, производа животињског порекла и хране за животиње врше:

Научни институти за ветеринарство - Одељење за испитивање намирница	"Србија", Београд "Нови Сад", Н. Сад
Веринарски специјалистички институти – Одељење за испитивање намирница	"Зајечар", Зајечар
	"Зрењанин", Зрењанин
	"Јагодина", Јагодина
	"Краљево", Краљево
	"Ниш", Ниш
	"Панчево", Панчево
	"Пожаревац", Пожаревац
	"Сомбор", Сомбор
Факултет ветеринарске медицине	"Суботица", Суботица "Шабац", Шабац Београд

За потребе МПШВ испитивања врше и:

- ДП Институт за хигијену и технологију меса п.о., Сектор лабораторија Београд,
- ДП Центар за испитивање намирница д.о.о. Београд,
- Југоинспект д.д., Завод "Топчидер" Београд,

Квалификациона и кадровска структура у наведеним институцијама је следећа:

- Институт има има укупно 27 ветеринара (6 доктора наука, 5 магистара наука, 9 специјалистас и 7 дипл. ветеринара), 7 хемичара (1 доктор наука, 2 магистара наука и 4 дипл. хемичара) и средња стручна спрема 45 (медицинских и ветеринарских техничара);
- ДП Институт за хигијену и технологију меса – 10 доктора наука (6 ветеринарских наука, 2 технолошких наука, 2 хемијских и биохемијских наука), магистара 6 (5 ветеринарских наука и 1 биохемијских наука), 6 специјалиста (3 микробиологије, 1 хигијене и технологије намирница 1 санитарне хемије и 1 токсиколог), дипл. ветеринара 10, 2 дипл. инжињера технологије, 1 дипл. фармацеут, 2 дипл. физичке хемије и молекуларне биологије и физиологије, 2 виша санитарна техничара 1 нутрициониста и 22 са средња стручна спрема (хемијси, прехранбени и ветеринарски техничари);
- Центар за испитивање намирница – 2 доктора наука (1 ветеринарских наука и 1 медицинских наука), 3 магистара (1 ветеринарских наука, 1 медицинских наука 1 техничких наука), 16 специјалиста (4 хигијене и технологије меса и млека, 1 паразитологије, 1 хигијене и медицинске технологије, 3 микробиологије, 1 епизоотологије, 5 хемије и биохемије и 1 санитарне хемије) и 11 дипл. ветеринара.
- Југоинспект - има укупно 58 радника од тога 27 са високом стручним спремом, 6 радника са вишом и 25 са средњом стручном спремом, од тога магистра (1 ветеринарских наука и 1 биотехничких наука), једног специјалисту санитарне хигијене и једног специјалисту микробиологије.

Испитивања институти и лабораторије врше на подручјима округа. У испитивањима се користе JUS-ISO методе, AOAC методе, методе из правилника, фармакопејске и др. као и валидиране методе куће («in house»).

Релевантни прописи, на основу којих се врше испитивања, дати су у прилогу.

Б) Управа за заштиту биља

Области испитивања, предмет и врсте испитивања, прописи и стандарди у области фитосанитарног надзора и овлашћене установе дати су прилогу Стратегије.

Квалификациона и кадровска структура у организацијама које врше испитивања из области фитосанитарног надзора је следећа:

- Институт за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољоприврдног факултета у Новом Саду: 15 доктора наука, 5 магистара, 2 висока стручна спрема, 9 средња стручна спрема;
- Институт за заштиту биља и прехранбених производа Пољоприврдног факултета у Земуну: 17 доктора наука, 7 магистара, 8 висока стручна спрема, 5 средња стручна спрема;

- Институт за заштиту биља и животну средину, Београд: 9 доктора наука, 6 магистара, 7 висока стручна спрема, 8 средња стручна спрема;
- Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад: 6 доктора наука, 4 магистара, 5 висока стручна спрема, 1 виша стручна спрема, 10 средња стручна спрема;
- Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун: 8 доктора наука, 9 магистара, 9 висока стручна спрема (цео Институт за истраживања у пољопривреди «Србија» са својих 9 центара има 45 доктора наука, 32 магистара, 47 са високом стручном спремом);
- Институт за кукуруз, Земун Поље: 6 доктора наука, 2 магистара, 1 висока стручна спрема;
- Катедра за заштиту шума и украсног биља Шумарског факултета у Београду: 6 доктора наука, 2 магистара, 2 висока стручна спрема;
- Институт за шумарство, Београд: 3 доктора наука, 3 магистара, 2 висока стручна спрема, 2 средња стручна спрема;
- у пољопривредним станицама и заводима углавном ради кадар са високом стручном спремом.

За сада су акредитовани лабораторије Института за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољопривредног факултета у Новом Саду; Научног института за ратарство и повртарство, Нови Сад; Националне лабораторије за испитивање семена, Нови Сад и Института за кукуруз, Земун Поље. Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Институт за истраживања у пољопривреди «Србија» је у поступку акредитације.

У испитивањима се користе JUS-ISO методе, AOAC методе, CIPAC методе, методе из правилника и др.

В) Сектор за инспекцијски надзор

СИН, преко Одељења пољопривредне инспекције за контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа и контролу органске производње и Одељења пољопривредне инспекције за алкохол, алкохолна пића и безалкохолна пића, користи искључиво услуге акредитованих лабораторија, које врше испитивања параметара прописаних стандардима и техничким прописима. У испитивањима се користе JUS-ISO методе, AOAC методе, методе из правилника и др. као и валидиране методе куће («in house»).

Од стране акредитационог тела ЈУАТ-а акредитоване су следеће лабораторије које врше испитивања хране и прехранбених производа биљног и животињског порекла:

А.Д. "Југоинспект-Нови Сад", Нови Сад	Соја протеин АД, Бечеј
Београдска пекарска индустрија ДП, Београд	"Кикиндски млин" АД, Кикинда
Научни институт за ветеринарство ДП, Нови Сад	Центропром АД, Београд
Нац. лабораторија за испитивање семена НЛИС, Н. Сад	Центр за испитивање намирница, Београд
А.Д. "Књаз Милош" Аранђеловац	Фабрика уља и биљних масти "Витал" ад Врбас
Технолошки факултет Нови Сад	ПИК Таково ДП, Горњи Милановац
ЛПС Завод за млекарство, Нови Београд	Институт "Гамиш" Панчево
Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад	Завод за заштиту здравља Врање
ЕКОЛАБ д.о.о. Нови Сад	АД "Био-еколошки центар" Зрењанин
Завод за заштиту здравља, Суботица	Градски завод за заштиту здравља, Београд
Институт за нуклеарне науке "Винча" Београд	Енолошка станица, Вршац
Институт за хигијену и технологију меса п.о. Београд	Фабрика дувана, Ниш
ЕКО-ЛАБ, доо Београд	Институт за сточарство, Земун
Југоинспект дд, Београд	ИНЕП Институт за примену нуклеарне енергије Земун
Институт за сточарство, Земун	

1.6.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља

Лабораторије за испитивање здравствене исправности намирница и предмета опште употребе налазе се у саставу Института и Завода за заштиту здравља:

ИЗ33 Србије "Др Милан Јовановић- Батут", Београд	3333 Краљево	3333 Сремска Митровица
ИЗ33 Нови Сад	3333 Чачак	3333 Пожаревац
ИЗ33 Ниш	3333 Ужице	3333 Шабац
ИЗ33 Крагујевац	3333 Крушевац	3333 Ваљево
Градски 3333 Београд	3333 Њуприја	ВМА, Институт за хигијену, Београд
3333 Суботица	3333 Пирот	Фармацеутски факултет, Београд
3333 Сомбор	3333 Врање	Завод за фармацију, Београд
3333 Кикинда	3333 Лесковац	Институт за медицину рада и радиолошку заштиту «Др Драгомир Карајовић», Београд
3333 Зрењанин	3333 Зајечар	
3333 Панчево	3333 Косовска Митровица	

Све лабораторије из наведених института и завода имају запослене специјалисте санитарне хемије, хигијене, микробиологије и токсикологије. Матични факултети за извођење ових специјализација су фармацеутски и медицински факултет.

Стандарди и норме здравствених услуга објављени 2000. године обухватају 478 услуга у области санитарне хемије и услуга из области микробиологије. У испитивањима се користе ЈУС-ISO методе, АОАС методе, методе из правилника, фармакопејске и др. као и валидиране методе куће (kin house»).

У склопу пројекта Европске агенције за реконструкцију, извршена је процена наведених лабораторија у погледу, просторија, опреме, кадрова и могућности, на основу које је направљен ужи избор од 9 лабораторија. Током 2003. и 2004. године, према пројекту ЕАР-а, ИЗ33 Нови Сад, ИЗ33 Ниш, Г3333 Београд, 3333 Крушевац, 3333 Пожаревац, 3333 Суботица, 3333 Шабац, 3333 Врање, 3333 Зајечар, добили су помоћ у базној лабораторијској опреми (без аналитичких инструмената). Према другом пројекту, путем организованих курсева и семинара, вршена је и едукација запослених у лабораторијама.

1.7. УВОЗ И ИЗВОЗ ХРАНЕ

1.7.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

А) Управа за ветерину

На основу члана 7. и 8. Закона о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу, под ветеринарском контролом подразумева се санитарна контрола која се примењује на животињама и производима животињског порекла ради заштите живота и здравља људи и животиња, као и контрола објеката и роба који могу да буду преносиоци заразних болести животиња у складу са међународним прописима, на основу којих медицинско санитарна контрола значи контролу која се предузима за заштиту здравља људи, са изузећем ветеринарске контроле. Ветеринарско санитарни преглед и контролу у међународном промету (увоз, извоз и провоз) животиња, сировина, производа животињског порекла и хране за животиње обављају гранични ветеринарски инспектори.

УВ доноси решења о дозволи увоза животиња, сировина и производа животињског порекла и хране за животиње, на основу праћења епизоотиолошке ситуације код нас и у свету (табеле у прилогу) у складу са законима и другим правним актима из своје надлежности.

Поред тога, УВ припрема, контролише и издаје сертификате за извоз у земље ЕУ, САД и земље ван ЕУ и то: Уверење о здравственом стању за све врсте животиња, рибе, плодовае мора, пчеле и др., Ветеринарска уверења за месо, млеко, јаја, меда и њихове производе, Ветеринарско здравствено уверење за трофејну дивљач, сировине, житарице и друге хранљиве биљке за исхрану животиња и храну за животиње животињског порекла.

Наведени сертификат су усаглашени са прописима ЕУ (Одлуке Комисија 2003/812/ЕС, 2004/212/ЕС, 2004/857/ЕС и друге којима се СЦГ одобрава извоз појединих пошиљака у ЕУ) и САД. Ветеринарски инспектори на основу епизоотиолошке ситуације у земљи и на основу извршеног прегледа и сталног надзора у регистрованим извозним објектима, издају наведена ветеринарска уверења.

Одлуком Европске Комисије 1168/2002 од 28 јуна 2002. године Институт за хигијену и технологију меса именован је за овлашћену институцију за издавање уверења о аутентичности за извоз јунећег меса пореклом из СЦГ на тржиште ЕУ. Европска Комисија је својим одлукама потврдила ово именовање и за 2004. и 2005. годину (Одлуке 2234/2003 од 23. децембра 2003. године и 1968/2004 од 16. новембра 2004. године).

Реекспорт животиња и производа животињског порекла није дозвољен.

На основу података са граничних прелаза у 2003. години број пошиљака у извозу је 3.628 - табеле у прилогу.

Б) Управа за заштиту биља

УЗБ издаје одобрења за увоз биља (семе и садни материјал) и сировина за производњу и готових пестицида и ђубрива. За увоз меркантилних пошиљки биља не издају се одобрења за увоз, али је њихова контрола на граничним прелазима обавезна.

Пошиљке биља (семе и садни материјал и меркантилно биље) за реекспорт се такође контролишу, али само у случајевима када се претоварају, препакују или деле на територији РС.

За извоз биља УЗБ издаје сертификате, којима се гарантује порекло и здравствено стање биља, у складу са међународним прописима. Издавање фитоцифрата врше гранични фитосанитарни инспектори, а на основу прегледа и уверења о здравственом стању биља (која издају овлашћене организације на основу прегледа и стања усева и објеката за производњу биља) и целокупне фитосанитарне ситуације у РС.

В) Сектор за инспекцијски надзор

Гранична пољопривредна инспекција поред пољопривредних и прехранбених производа, вина, алкохолних и безалкохолних пића, етанола, хране за животиње, при увозу, контролише и квалитет ових производа при извозу, за оне производе, за које је Одлуком о одређивању пољопривредних и прехранбених производа и њихових прерађевина прописана обавезна контрола квалитета ради издавање Уверења о квалитету (сертификата) при извозу.

Контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа при извозу Гранична пољопривредна инспекција обавља, на захтев извозника, и за производе за које није прописана обавезна контрола квалитета при извозу, и издаје Уверења о квалитету.

По извршеној контроли, Гранични пољопривредни инспектор издаје Уверење о квалитету, на основу којег се производи царине-увозе или доноси Решење којим се забрањује увоз пољопривредних и прехранбених производа, ако утврди да не одговарају прописаном квалитету, у складу са Законом о контроли квалитета пољопривредних и прехранбених производа у спољнотрговинском промету.

Пољопривредна инспекција је у организационом смислу у завршној фази комуникационог повезивања службе на целој територији РС. Сви гранични прелази су умрежени у јединствен систем.

1.7.2. Сектор за санитарни надзор и јавно здравље Министарства здравља

Инспекцијски надзор, приликом увоза у погледу контроле здравствене исправности животних намирница и предмета опште употребе (материјали, опрема и уређаји који долазе у контакт са храном односно намирницама) у оквиру система безбедности хране, у Државној заједници Србија и Црна Гора односно у Републици Србији, у искључивој је надлежности, Министарства здравља.

Надзор над здравственом исправношћу намирница, а посебно приликом увоза, уређен је на основу Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе.

Одредбом члана 20. став 1. наведеног Закона, утврђено је да здравствени надзор над намирницама и предметима опште употребе који се увозе врши орган управе надлежан за послове здравства преко граничних санитарних инспектора.

1.8. СИСТЕМ БРЗОГ УЗБУЊИВАЊА

Систем брзог узбуњивања је кључни елемент Стратегије безбедности хране у РС, субрегиону и у земљама ЕУ.

У РС тренутно не постоји транспарентан систем брзог узбуњивања. Због тога је, ради успостављања и функционисања интегрисаног система ланца хране "од њиве до трпезе" неопходно успоставити ефикасан систем за прибављање информација о националним инцидентима, укључујући унутрашњу и међународну дистрибуцију контаминираних хране, дефинисан систем контактних тачака, као и брзу реакцију на информације у случају појаве контаминираних хране и њеног порекла.

1.9. ХРАНА ЗА ЖИВОТИЊЕ

На основу важеће регулативе надзор у производњи и промету хране за животиње, сировина и додатака, утврђивања и контрола ризика преношења заразних болести животиња и утврђивање њене исправности врше ветеринарски инспектори УВ (укупно извршено 6.500 контрола), а контролу квалитета хране за животиње врши СИН.

Фитосанитарни инспектори такође врше контролу хране за животиње биљног (разне сачме, погаче и сл.) и животињског порекла (коштано, крвно, рибље брашно), у смислу ризика од преношења и ширења организама штетних за биље.

Списак прописа који регулишу област хране за животиње дат је у прилогу.

Извоз и увоз сточне хране и додатака сточној храни приказан је у табели 9.

1.10. ПРОЦЕНА РИЗИКА

За научну процену ризика у области безбедности хране на подручју РС за сада нема довољно валидних, поузданих и на научним истраживањима заснованих података. Део разлога за то лежи у чињеници да је у протеклих петнаест година дошло до драстичних промена у структури становништва и навикама у исхрани, а део да нису вршена системаска истраживања у области промена у структури исхране и ризичним групама становништва. Постојећи подаци су парцијални, несистематизовани и не покривају довољан временски период за процену ризика.

1.11. ИНТЕГРИСАНИ СИСТЕМ У ЛАНЦУ ХРАНЕ „ОД ФАРМЕ ДО ТРПЕЗЕ“

У овом тренутку у нашој земљи нема довољно координације и комуникације између различитих државних тела и невладиних организација у области контроле и безбедности хране. То је један од разлога да се формира Национално тело за безбедност хране Република Србија, чији би циљ био да се трошкови за контролу хране сведу на разумну меру и да се истовремено постигне ефикасност и ефективност. У развоју интегрисаног система за безбедност хране мора се избећи дуплирање функција у контроли хране и да сва подручја буду покривена контролом. Систем мора обезбедити да не дође до непотребних ограничења и трошкова у пословању.

2. ПРАВНИ ОКВИР - РЕГУЛАТОРНИ АСПЕКТ

Нови законодавни оквир, који ће регулисати област безбедности хране, обезбедиће свеобухватан приступ у регулисању права, обавеза и одговорности свих учесника у ланцу хране (од "њиве до трпезе", "од фарме до трпезе"), као и у дефинисању права, обавеза и овлашћења надлежних државних органа.

На тај начин ће сви актери у ланцу хране, укључујући производњу хране за животиње, примарну производњу, прерађивачку и прехранбену индустрију, складиштење, транспорт, продају и друге облике дистрибуције, као и контроле и надзора, бити препознати и упознати са својим правима, обавезама, овлашћењима и одговорностима.

Свеобухватан приступ регулисању безбедности хране јасно ће дефинисати надлежности инспекцијских служби органа управе који врше надзор, обавезе и одговорности свих учесника у

ланцу, повезивање и организација рада лабораторија, акредитација и методологија рада, јавност и транспарентност, као и учешће потрошача у том ланцу.

Нов правни оквир ће регулисати различите аспекте ланца хране: храну за животиње, храну за људску употребу, заштиту здравља становништва од заразних болести преносивих храном, заштиту становништва од претњи и ризика који се могу пренети храном, квалитет хране, заштиту здравља биља и животиња и добробит животиња, хигијену хране, максимално дозвољене количине загађивача, резидуа пестицида и ветеринарских лекова, укључујући и мониторинг, нову храну, укључујући и храну добијену од генетски модификованих организама, дијететску храну и дијететске суплементе, функционалну храну, употребу адитива и других додатака, паковање, декларисање, дозвољени ниво радиоактивности прехранбених производа, могуће мере заштите, контролу, управљање кризним ситуацијама, заштиту потрошача од обмане.

Стога је неопходно донети Закон о безбедности хране који ће поставити циљеве, принципе, начине и мере које ће се примењивати, како би се обезбедили високи сигурни стандарди безбедности хране, у циљу заштите потрошача и несметаног протока робе на националном и међународном нивоу.

Узимајући у обзир напоре Србије и Црне Горе да се прикључе ЕУ и Светској трговинској организацији, неопходно је да законски и подзаконски оквири везани за безбедност хране буду усаглашени са:

1. Прописима ЕУ, и то пре свега са:

- Уредбом 178/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 28.01.2002. године која утврђује општа начела и услове закона о храни и храни за животиње, оснивање надлежног органа за безбедност хране и успостављање процедура које се односе на безбедност хране и хране за животиње;
- Упутством Савета 99/2002/ЕЗ од 16.12.2002., која утврђује здравствене захтеве заштите за животиње намењене производњи, преради, дистрибуцији и промет производа животињског порекла намењених за исхрану људи,
- Уредбом 854/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године, која утврђује специфичне контроле производа животињског порекла намењених за исхрану људи,
- Уредбом 853/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године која утврђује специфична правила хигијене и хигијене хране животињског порекла,
- Уредбом 852/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године која се односи на хигијену хране,
- Одлуком Комисије 613/2004/ЕЗ од 06.08.2004. године која се односи на оснивање саветодавног органа за ланац исхране и здравље биљака и животиња,
- Уредбом 882/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године, која се односи на званичне контроле које се спроводе како би се осигурала усаглашеност са законом о храни, храни за животиње и правила за добробит животиња;
- Упутством Савета 89/397/ЕЕЗ од 14.06.1989. године и Упутством Савета 93/99/ЕЕЗ од 29.10.1993. године које се баве инспекцијском контролом хране и примењују се до краја 2005. године, јер ће се од 01.01.2006. године примењивати нов "хигијенски пакет" мера;
- Уредбом 258/97/ЕЗ Европског парламента и Савета од 27.01.1997. године којом се уређује увођење нове хране и нових састојака хране;
- Одлуком 2119/98/ЕЗ Европског Парламента и Савета од 24.09.1998. године о епидемиолошком надзору над заразним болестима, са пратећим Одлукама Комисије 2000/57/ЕЗ од 22.12.1999. године, 2000/96/ЕЗ од 22.12.1999. године, 2002/253/ЕЗ од 19.03.2002. године, 2003/534/ЕЗ од 17.07.2003. године којима се регулише надзор над заразним болестима међу које спадају и заразне болести преносиве храном,
- Одлуком Комисије 2002/349/ЕЗ од 26.04.2002. године, која предвиђа листу производа који подлежу ветеринарској контроли на граничним прелазима, као допуна Упутства Савета 97/78/ЕЗ од 18.12.1997. године,
- Уредбом Европског парламента и Савета 258/97/ЕЗ од 27.01.1997. године и пратећим прописима, која се односи на нову храну и састојке нове хране,
- Уредбом 183/2005/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12.01.2005. године, која се односи на хигијену хране за животиње,

- Упутством Савета 70/524/ЕЕЗ од 23.11.1970. године и пратећим прописима које се односе на производњу, промет и дистрибуцију додатака храни за животиње и премиксе,
- Уредбом Европског парламента и Савета 1831/2003/ЕЗ од 22.09.2003. године, која се односи на додатке који се употребљавају у храни за животиње према најновијем технолошком развоју;
- Уредбом 1774/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 03.10.2002. године која се односи на здравствена правила у вези са нуспроизводима животињског порекла који нису намењени за људску употребу, са пратећим прописима,
- Уредбом Европског парламента и Савета 1829/2003/ЕЗ од 22.09.2003. године, која се односи на генетски модификовану храну и храну за животиње односно Упутством Европског парламента и Савета 2001/18/ЕЗ од 12.03.2001. године, Уредбом Европског парламента и Савета 1830/2003/ЕЗ од 22.09.2003. године са пратећим прописима,
- Упутством Савета 96/23/ЕЗ од 29.04.1996.године које се односи на мониторинг резидуа у животињама и производима животињског порекла, са пратећим прописима као и Уредбом Савета 2337/90/ЕЕЗ од 26.06.1990. године са пратећим прописима,
- Упутством Европског парламента и Савета 2000/13/ЕЗ од 20.03.2000. године, које се односи на декларисање и рекламирање хране са пратећим прописима,
- Упутством Савета 91/414/ЕЕЗ од 15.07.1991. године и 79/117/ЕЕЗ од 21.12.1978. године, која се односе на регистрацију и стављање у промет средстава за заштиту биља,
- Упутством Савета 67/548/ЕЕЗ од 27.06.1967. године које се односи на калсификацију, паковање и обележавање опасних супстанци, са пратећим прописима,
- Упутством Савета 2000/29/ЕЗ од 08.05.2000. године које се односи на заштиту биља и производа од биља са пратећим прописима,
- Упутствима Комисије 2001/50/ЕЗ од 03.07.2001. године, 2001/52/ЕЗ од 03.07.2001. године, 2001/30/ЕЗ од 02.05.2001. године, 2000/63/ЕЗ од 05.10.2000. године, 2002/82/ЕЗ од 15.10.2002. године, које се односе на употребу адитива у храни (боје, заслађивачи, зачини и др.), са пратећим прописима ,
- Уредбом 851/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21.04.2004. године, којом се оснива Европски центар за превенцију болети и контролу
- Међународним здравственим правилником.

2. Codex Alimentarius

С обзиром да је Државна Заједница СЦГ члан Комисије Codex Alimentarius и да је наша регулатива везана за квалитет и здравствену исправност хране и хране за животиње базирана на стандардима и препорукама Codex Alimentarius -а, потребно је основати Национални комитет за Codex Alimentarius и обезбедити комуникацију између контактне тачке и свих заинтересованих националних субјеката и учешће наших представника у раду Комитета за генерална питања, Комитета за различите намирнице, ad hoc међувладиних радних група и Регионалног комитета за Европу Codex Alimentarius-а у процедури доношења стандарда, препорука и других докумената Codex Alimentarius -а.

3. WHO (World Health Organization)

Основни циљ Светске здравствене организације је постизање највећег нивоа заштите здравља за све људе на свету. Она прати, надзире и спречава појаве заразних болести и омогућава доступним сваку помоћ државама чланицама на активностима очувања и унапређења здравља становништва. Њени пројекти и активности задовољавају научне принципе проверене у пракси. Успостављени стандарди су широко прихваћени и представљају основу размене података између земаља. Организована је и вођена по принципима УН и као таква представља партнера са којима државе радо сарађују, а државе чланице ратификовањем Међународног здравственог правилника прихватиле те основе.

Наша земља је веома успешно сарађивала већ дужи низ година са WHO и многи пројекти су реализовани, а наша здравствена служба успешно примењује њихове препоруке. Здравствене установе, институти и заводи успешно партиципирају у међународној сарањи којом руководи WHO, као што су: надзор над заразним болестима са именованом особом за контакт, надзор над радом лабораторија, надзор над салмонелозама, као и у оквиру Пакта за стабилност Југоисточне Европе на одговарајућим програмским активностима са именованим особама за контакт.

4. OIE (*Office International des Epizooties*)

Наша земља је чланица ОИЕ и примењује све стандарде и препоруке ове организације. Циљ ОИЕ је да обезбеди санитарну сигурност у међународној трговини животињама и производима животињског порекла, предвиђајући детаљне санитарне мере, које треба да предузимају надлежни ветеринарски органи, приликом увоза и извоза, како би се избегао пренос патогених агенаса на животиње или људе, а да се омогући несметан међународни промет. Санитарне мере предвиђене у Коду ОИЕ, у форми стандарда, водича и препорука, су формално усвојене од страна Међународног Комитета ОИЕ и поред осталог прописују опште дефиниције, сертификационе процедуре, евалуације ветеринарских служби, зоонирање и регионализацију, слинавку и шап, плави језик, класичну кугу свиња, бовине спонгиформ енцефалопатху (BSE) и семена говеда. Споразум о примени санитарних и фитосанитарних мера (SPS Споразум), Светске трговинске организације је поверио ОИЕ у оквиру међународног права да дефинише међународно признате стандарде који се односе на здравље животиња и зоонозе, у виду стандарда, водича и препорука. На основу повереног мандата ОИЕ објављује здравствене стандарде за међународну трговину животињама и производима животињског порекла; помаже промоцији и унапређењу рада националних ветеринарских служби, а такође има мандат да обезбеди боље гаранције за безбедност хране животињског порекла и да промовише добробит животиња на научно заснованим чињеницама.

5. IPPC (*International Plant Protection Convention*)

Наша земља је чланица ОИЕ и примењује све стандарде и препоруке ове организације. IPPC је међународни споразум са сврхом да обезбеди заједничко и ефикасно деловање земаља потписница у циљу спречавања ширења и уношења организама који су штетни за биље и биљне производе. Конвенција се односи и на заштиту природне флоре, укључује директна и индиректна оштећења од стране штетних организама (укључујући и корове), разматра и питања транспорта, паковања, складиштења, као и земљу и друге материјале у којима је могуће присуство штетних организама.

IPPС је правно обавезујући међународни споразум, али стандарди развијени и усвојени конвенцијом имају статус препоруке, што значи да фитосанитарне методе које се примењују нису стриктно одређене, али је стриктно то да земље потписнице морају да се придржавају принципа Конвенције тј. да фитосанитарни захтеви морају бити научно оправдани, у складу са ризиком, мере морају бити оне које су у најмањој мери рестиктивне и да буду минимална препрека међународној трговини и саобраћају.

6. *Правилима споразума о Санитарним и фитосанитарним мерама Светске трговинске организације (WTO), као и стандардима Светске здравствене организације (WHO) и Организације за храну и пољопривреду (FAO).*

Како би се обезбедила ефикасна и конзистентна примена правних аката неопходно је да буде јасно дефинисана надлежност и одговорност свих учесника у ланцу од државних органа до крајњих потрошача.

За ефикасну примену закона потребно је едуковати пре свега инспекторе који ће вршити контролу, као и ојачати капацитете надлежних институција за примену прописа. Надлежни органи за примену релевантних правних прописа морају да обезбеде да службеници задужени за контролу редовно усавршавају знање из области у којима врше инспекцијски надзор, кроз додатну обуку и тренинге, кад год је то неопходно.

3. ПРИМЕНА

У складу са Уредбом 178/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 28.01.2002. године потребно је формирати "Национално тело", које обједињује и координира рад свих делова система безбедности хране.

Ово тело ће бити задужено за званичну комуникацију са Европском комисијом и другим међународним телима, организацијама и службама и вршиће послове од значаја за здравље људи, а с тим у вези и здравље и добробит животиња, здравља биља и животне средине.

То укључује и:

- управљање ризиком у оквиру система анализе ризика;
- предлаже нове законе или измене закона и пратећих прописа у складу са ЕУ регулативама;
- ограничење кретања животиња и промета биља и хране или било чега другог што преноси заразне болести, у или ван земље, као у или ван заражених зона у земљи;
- контролу хране за извоз.

Врло је битно да међународне релевантне организације и тела имају потпуно поверење у надлежни орган. Ово захтева искреност и прецизност у извештавању о ситуацији у земљи, ефикасну структуру управљања која обезбеђује да се одлуке донете од стране надлежних органа ефикасно и доследно примењују у целој земљи.

Прописи ЕУ налажу само шта надлежни органи морају да раде, не и како да буду организовани.

Србија треба да тежи распореду одговорности између различитих служби на такав начин који је:

1. у потпуности у складу са прописима ЕУ за сваки производ;
2. успостави ефикасан и ефективан систем, који редукује трошкове производње, инспекције и лабораторије, који треба да резултује избегавањем дуплирања контрола, узимање узорака и лабораторијских тестова;
3. успостави јасан и једноставан систем за разумевање сваког, са јасно дефинисаном одговорношћу.

3.1. ОБЛАСТ ВЕТЕРИНЕ

Прописи ЕУ захтевају да овлашћења органа надлежног за систем безбедности хране животињског порекла обухвати управљање системом заштите здравља и добробити животиња, безбедности и квалитета хране животињског порекла и хране за животиње и заштите здравља људи (ветеринарско јавно здравство) и то:

1. зоотехничке мере и узгој животиња,
2. храна и напајање животиња,
3. ветеринарски лекови,
4. контаминација из околине,
5. добробит животиња,
6. здравље животиња (заразне болести животиња),
7. здравље животиња и људи (зоонозе),
8. услове хигијенске и произвођачке праксе произвођача и регистрацију објеката,
9. систематско праћење остатака штетних супстанци (*мониторинг резидуа*) у животињама и примарним производима животињског порекла,
10. провере и надзор система безбедности и квалитета производа сваког произвођача,
11. сертификацију безбедности/здравствене исправности и квалитета производа,
12. услове дистрибуције и складиштења производа.

На основу Упутства Савета 91/496/ЕЕЗ од 15.07.1991. године и Одлуке Комисије 97/794/ЕЗ од 12.11.1997. године ветеринар врши преглед животиња на граничном прелазу, при чему мора бити присутан приликом истовара. Оваква пошиљка мора бити предмет ветеринарског прегледа на граничном прелазу и након прописаног прегледа ветеринар издаје потврду о пошиљци и њиховом налазу. Упутство Савета 72/462/ЕЕЗ од 12.12.1972. односи се на здравствене и ветеринарске контроле по увозу говеда, свиња и свежег меса из трећих земаља.

Одлуком Комисије 2001/812/ЕЗ од 21.11.2001. године гранични прелаз мора имати просторију за ветеринарски преглед под надзором ветеринара, а Одлуком Комисије 2002/349 од 26.04.2002. производи животињског порекла морају бити предмет ветеринарског надзора, нарочито храна животињског порекла.

Упутство 2003/99/ЕЗ Европског парламента и Савета од 17.11.2003. године по питању преношења зооноза захтева се постојање једног тела које би било одговорно за контакт са ЕУ - **Канцеларијом за храну и ветерину**. Ово подразумева стручну одлуку надлежног тела о зоонозама и ветеринарству.

Упутство Савета 93/119/ЕЗ од 22.12.1993. године односи се на заштиту животиња у време клања тзв. добробити животиња.

Животиње које се користе за производњу млека и млечних производа морају се подвргнути званичним контролама на основу Упутства Савета 92/46/ЕЕЗ од 15.06.1992. године и пратећих прописа, односно Упутства 2004/41/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21.04.2004. године и Уредбе 853/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године, а за производе од меса, рибе, плодова мора и других производа животињског порекла према Упутству Савета 64/433/ЕЕЗ од 26. 06.1964., Упутства Савета 95/23/ ЕЗ од 22.06.1995., Упутства Савета 91/493/ЕЕЗ од 22. 07.1991. године, Упутства Савета 92/118/ЕЕЗ од 17.12.1992. године, односно Упутства 2004/41/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21.04.2004. године и Уредбе 853/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004.године и осталих пратећих прописа.

Ветеринар мора вршити контролу меса, давање сагласности за промет и стављање жига или печата као ознаке извршеног прегледа - **здравствена ознака на месу**, на декларацији производа од меса, млека и њихових производа, меда, рибе и производа од рибе, јаја и производа од јаја, хране за животиње и других сировина и производа животињског порекла.

По Уредби 854/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године веретеринар узима узорке хране животињског порекла и брисева са руку запослених радника, просторија, уређаја, намештаја, опреме и прибора ради лабораторијског испитивања. Ово се односи на сву храну и сировине животињског порекла, нарочито у кланицама, фабрикама за производњу меса, погонима за сечење меса, погонима за прераду меса и млека, меда, рибе, јаја и њихових производа.

У процесу хармонизације прописа са прописима ЕУ у ветеринарској области, уз сагласности МПШВ и МЗ донет је Закон о лековима и медицинским средствима. Закон о ветеринарству је у правној процедури законодавства РС, Закон о храни за животиње је у завршној фази, а Закон о здравственој заштити и добробити животиња је у припреми. По усвајању закона, биће донета подзаконска акта која ће ближе дефинисати поједине области ветеринарства. У Закону о ветеринарству је предвиђено да је положај Директора УВ аналоган положају Chief Veterinary Officer in the EU, а што је у сагласности са Европским законом.

У последње две године УВ интензивно ради на припреми едукације и едукује ветеринарске инспекторе и тела за увођење НАССР система у објекте производњи хране животињског порекла, како би се извоз меса и других производа могао обављати без проблема у земље ЕУ и ван ње.

Увођењем компјутерског система праћења и евидентирања појаве заразних болести животиња, правовремено деловање и повезивање система обележавања животиња, регистра објеката, рада ветеринарских служби, рада инспекцијских служби обезбеђена је следивост у ланцу производње хране и брзо реаговање инспекцијских служби.

Лабораторије у Србији у области ветеринарских наука ће бити реорганизоване на одговарајући начин тако да чине мрежу лабораторија које ће бити повезане преко Националног ветеринарског института, који треба да организују едукацију, увођење нових метода и аналитичких процедура, интер и интра лабораторијску контролу. Планирана модернизација лабораторија захтева нова улагања. Модернизација лабораторија ће бити делимично финансирана из средстава CARLC програма ЕУ. Такође се планира модернизација опреме за ветеринарске инспекторе и повећање броја ветеринарских инспектора.

На основу Уредбе 1774/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 03.10.2002. године о хигијени и прописима за животињске производе који нису намењени за људску потрошњу и Уредби Комисије 668/2004 од 03.10.2002. године у процесу израде је Правилник о условима сакупљања, транспорта, прераде, употребе и уклањања споредних производа животињског порекла који нису намењени за исхрану људи.

УВ је у току 2004. и почетком 2005. године донела следеће прописе: Наредба о измени и допуни Наредбе о спровођењу мера за спречавање појављивања и сузбијања заразних болести животиња за 2004. годину, Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразних болести животиња БСЕ у РС, Уредба о начину обележавања говеда и вођење евиденције о обележавању говеда и Упутство о начину издавања уверења о здравственој исправности меса, производа и сировина животињског порекла и сертификата о пореклу и поступку проверавања података у тим уверењима, Национални Програм за контролу и системско праћење (мониторинг) резидуа у животињама и

производима животињског порекла за 2005 годину и Програм мера здравствене заштите животиња у РС за 2005., 2006. и 2007. годину.

3.2. ФИТОСАНИТАРНА ОБЛАСТ

У складу са хармонизацијом легислативе, међусобног признавања и поштовања SPS споразума, легислатива у фитосанитарној области и у нашој земљи биће подељена на три закона: Закон о заштити здравља биља, Закон о средствима за заштиту биља и Закон о средствима за исхрану биља, који ће заједно са Законима о семену и Законом о садном материјалу, представљати реалну основу за хармонизацију и имплементацију легислативе ЕУ у области биљне производње, а самим тим и безбедне хране у Србији.

Нови Закон о средствима за заштиту биља (у јавној расправи, очекујемо улазак у скупштинску процедуру у јуну месецу) ће бити скоро у потпуности хармонизован са Упутством Савета 91/414/ЕЕЗ од 15.07.1991. године и 79/117/ЕЕЗ од 21.12.1978. године, које представљају основне директиве у области регистрације и стављања у промет средстава за заштиту биља. Захтеви, које садрже анекси Упутства Савета 91/414/ЕЕЗ и друге детаљне појединости ће бити уведени преко подзаконских прописа на основу овог закона, као што су:

- Листа активних супстанци за примену пољопривреди и Одлука о стављању у промет и употреби средстава за заштиту биља, при чему се мора применити принцип фазног одустајања од активних супстанци које се не налазе у промету у ЕУ или само за одређену употребу до утрошка залиха (essential use),
- Правилник о документацији за евалуацију (оцену) активне супстанце,
- Правилник о документацији за евалуацију (оцену) средстава за заштиту биља,
- Правилник о униформним принципима евалуације (оцене) и ауторизације средстава за заштиту биља.

Закон о заштити биља, као и нови Закон о средствима за заштиту биља регулише све процедуре везане за регистрацију, стављање у промет, примену и контролу средстава за заштиту биља, издавање лиценци, стављање у промет и употребу опреме, уређаја, апарата за примену средстава за заштиту биља, успостављање регистрара у области средстава за заштиту биља (произвођача, заступника, увозника, дистрибутера), међународне размене података, контроли имплементације овог закона и регулатива који произилазе и у складу су са њим. На овај начин, целокупна процедура од регистрације, преко стављања у промет и примене средстава за заштиту биља до њихове контроле је повезана.

Област класификације, паковања и обележавања средстава за заштиту биља ће се донети у складу са будућем Закону о хемикалијама, који је такође у припреми од стране Управе за заштиту животне средине Министарства за науку и заштиту животне средине (замениће садашњи Закон о производњи и промету отровних материја и пратеће прописе везане за класификацију и обележавање отрова у промету), који би требао да имплементира Упутство Савета 67/548/ЕЕЗ од 27.06.1967. године и 88/379/ЕЕЗ и њихове измене и допуне. У складу са овим упутствима и РИС Convention, које наша земља још увек није потписник, требало би да се формира и национално компетентно тело за хемикалије.

GLP се мора односити на све лабораторије укључене у систем безбедности хране и требало би да представља заједнички акт Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства здравља и Министарства науке и заштите животне средине.

3.3. КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА

Закони и други прописи чија је израда започета у 2004. години су: Закон о пољопривредном земљишту, Закон о вину и производима од грозђа и вина, Закон о ракији и осталим јаким алкохолним пићима, Закон о етанолу, Закон о надзору над прехранбеним производима биљног порекла, Закон о контроли квалитета пољопривредних и прехранбених производа у спољнотрговинском промету. Паралелно са припремом наведених Закона раде се и пратећи прописи.

МПШВ, на основу одредаба Акционог плана, треба да донесе Закона о безбедности хране у сардњи са МЗ.

3.4. ХРАНА ЗА ЖИВОТИЊЕ

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је припремило Нацрт Закон о храни за животиње у складу са Упутством Савета 70/373/ЕЕЗ од 20.07.1970. године, Уредбом Савета 3768/85/ЕЕЗ од 20.12.1985. године, Упутством Комисије 93/117/ЕЗ од 17. 12.1993.године, Упутством Савета 95/53/ЕЗ од 25.10.1995. године, Упутством 2000/77/ЕЗ Европског парламента и Савета од 14.12.2000. године, Упутство 2001/46/ЕЗ европског парламента и Савета од 23.07.2001 које се односе на организациони надзор и на методе утврђивања различитих супстанци које се користе у храни за животиња.

Регулатива у области хране за животиње мора бити усаглашена са Упутством Савета 70/524/ЕЕЗ од 23.11.1970. године и пратећим прописима који се односе на производњу, промет и дистрибуцију додатака храни за животиње и премиксе са дефиницијом истих, Уредбом Европског парламента и Савета 1831/2003/ЕЗ од 22.09.2003. године, која се односи на додатке који се употребљавају у храни за животиње према најновијем технолошком развоју; Упутством Савета 1999/29/ЕЗ од 22.04.1999. године које се односи на нежељене супстанце и производе у храни за животиње; Упутством Савета 90/167/ЕЕЗ од 26.03.1990. године која се односи на производњу стављање у промет и употребу медициниране хране; Упутством Савета 95/69/ЕЗ од 22.12.1995. године, Упутством Комисије 98/51/ЕЗ од 09.07.1998. године, односно Уредбом 183/2005/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12.01.2005. године која се односи на објекте у којима се производи храна за животиње, регистрација објеката производње, надзор као и на услове које морају испуњавати у оквиру ЕУ, Уредбом 178/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 28.01.2002. године која се односи на дефиниције хране и хране за животиње и Уредбом 1774/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 03.10.2002. године која се односи на здравствена правила у вези са нуспроизводима животињског порекла који нису намењени за људску употребу.

Предлог Нацрт Закон о храни за животиње регулише:

- услове за производњу, стављање у промет и употребу хране за животиње, додатака храни и предсмеша,
- услови који се односе на безбедност хране за животиње,
- услови који се односе на паковање, обележавање транспорт и складиштење,
- поступак за издавање дозвола за производњу и промет,
- рад лабораторија,
- саветодавно тело Министарства за процену ризика у циљу сигурности исхране животиња,
- информациони систем и
- надзор над спровођењем закона.

По новој систематизацији Управе за ветерину формира се Одељење ветеринрских услуга у чијој надлежности ће прећи надлежност контроле здравствене исправности хране за животиње. Контролу квалитета хране за животиње ће обављати СИН.

3.5. САНИТАРНА ОБЛАСТ

На предлог МЗ Влада Републике Србије је у 2002. године донела Уредбу којом је усвојила Програм Здравствене заштите становништва од заразних болести од 2002. до 2010. године, који је донесен на основу Глобалне политике "Здравље за све", политике "21 циљ за 21 век" и евалуације Програма здравствене заштите становништва од заразних болести од 1991 до 2000. године. У том оквиру се као циљ налази "Обезбеђење здравствене исправности намирница у току производње, прераде, складиштења и промета.

Поред тога у 2004. години донет је Закон о здравственој заштити становништва од заразних болести, Закон о санитарном надзору и Закон о лековима и медицинским средствима.

Законски оквир у области здравствене исправности хране биће усаглашен са:

- Уредбом 178/2002/ЕЗ Европског парламента и Савета од 28.01.2002. која утврђује општа начела и услове закона о храни и храни за животиње, оснивање надлежног органа за безбедност хране и успостављање процедура које се односе на безбедност хране и хране за животиње;

- Уредбом 882/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године, која се односи на званичне контроле које се спроводе како би се осигурала усаглашеност са законом о храни, храни за животиње и правила за добробит животиња;
- Уредбом 852/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године која се односи на хигијену хране,
- Упутством Савета 89/397/ЕЕЗ од 14.06.1989. године и Упутством Савета 93/99/ЕЕЗ од 29.10.1993. године које се баве инспекцијском контролом хране и примењују се до краја 2005. године, јер ће се од 01.01.2006. године примењивати нов "хигијенски пакет" мера;
- Уредбом 851/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21.04.2004. године, којом се оснива Европски центар за превенцију болети и контролу,
- Одлуком 2119/98/ЕЗ Европског Парламента и Савета од 24.09.1998. године о епидемиолошком надзору над заразним болестима, са пратећим Одлукама Комисије 2000/57/ЕЗ од 22.12.1999. године, 2000/96/ЕЗ од 22.12.1999. године, 2002/253/ЕЗ од 19.03.2002. године, 2003/534/ЕЗ од 17.07.2003. године којима се регулише надзор над заразним болестима међу које спадају и заразне болести преносиве храном.

4. УПРАВЉАЊЕ КВАЛИТЕТОМ

Треба обезбедити доношење и ефикасно спровођење закона о безбедности хране у складу са Уредбом 882/2004/ЕЗ Европског парламента и Савета од 29.04.2004. године која захтева ефикасну и ефективну координацију свих надлежних тела. Надлежни органи морају бити постављени по оперативним критеријумима и да руководе са документованим процедурама.

Да би се обезбедило успешно вођење организације и њен успешан рад потребно је да се она води и да се њоме управља на систематичан и транспарентан начин. Успех може да резултира из примене и одржавања система управљања, који је пројектован за стална побољшања, обухватајући потребе свих заинтересованих страна.

Од примарних произвођача и прехрамбене индустрије се очекује да обезбеде, користећи систематску методологију, да готов производ буде гарантованог нивоа безбедности и квалитета. Све акције морају да се одвијају на јасан и транспарентан начин, уз документовање, тако да се задобије поверење потрошача и омогуће добијање званичног сертификата о условима производње и безбедног готовог производа.

5. ПРАВА ПОТРОШАЧА

У нашој земљи постоји неколико невладиних организација потрошача које раде упоредна испитивања производа и услуга и о резултатима својих испитивања обавештавају потрошаче. У припреми је и нови Закон о заштити потрошача.

РС је свесна значаја заштите потрошача у области безбедности хране. Званични органи су обавезни да заштите интересе потрошача, па ће РС обезбедити да потрошачи буду информисани о могућим ризицима за њихово здравље. Поред тога, што потрошачи имају право да буду информисани о здравственој исправности хране, они треба да буду и правилно обавештени о карактеристикама производа, саставу производа, условима чувања и начину употребе и другим за потрошачима значајним аспектима.

Информације о свим аспектима безбедности хране морају да буду јавне.

6. ПРОЦЕНА РАДА, ПРОБЛЕМИ

Већ дуги низ година уназад, због непрецизности законских прописа из система безбедности хране, постоји позитиван сукоб надлежности, као и паралелизам контрола, што је довело до дуплирања инспекцијских контрола и лабораторијских испитивања у производњи, приликом увоза, промета хране и при регистрацији објеката, ђиме се продужава рок добијања потребних сагласности и дуплирају трошкови.

Дугогодишњи нагомилани проблеми у области здравствене исправности намирница довели су до недовољне комуникације и непостојања система за координацију између надлежних ресора, непостојању националног система за анализу ризика, едукативних програма за све учеснике у ланцу хране... Сви ови проблеми, као и економске недаће у којима се у последњих двадесетак година налазила наша земља, онемогућили су развој система ланца хране препознатљивог у Европи и свету.

У оквиру лабораторијске делатности проблеми су у следећем:

- неажурирана законска регулатива која право на рад лабораторијама омогућава на основу провере списка опреме, кадра, простора..., а не на основу усвојене аналитичке методологије,
- концепт „здравствене исправности намирница“ захтева испитивање намирница од „А до Ш“, што није усвојено ни у економски јачим земљама; „директива“ да се ради „све“ умањује квалитет услуга, а тзв. овлашћене куће, третиране као референтне лабораторије, разумљиво, не могу да пруже очекивани квалитет у широкој проблематици намирница;
- велики број лабораторија (око 150) у проблематици аналитике намирница,
- евидентан утицај управних органа (директора) на брзину издавања резултата па и на саме резултате лабораторија, што има за последицу, у најмању руку, њихову несамосталност у раду;
- започети процеси акредитације и извршено акредитовање лабораторија показују своје недостатке (две акредитоване куће за исти параметер у истом узорку даје различите резултате);
- установљивање институције “суперанализе” што импутира на постојање некомпетних лабораторија и тзв. “бољих” лабораторија;
- издавање резултата о појави резидуа у намирницама на основу рутинских претрага и скрининга, неспремност, или необученост, за решавање тзв. „нових загађивача“ (резидуе штетних материја типа диоксида, резидуе пестицида, остатака лекова у храни), као последица мањка потврђених инструменталних техника (куплованих техника).

Гломазан и разубуђен систем и начин контроле (више органа на различитим нивоима државне управе, недовољна комуникација између инспекцијских служби), сукоб и паралелизам надлежности између органа државне управе, велики број узорака који поскупљује цео систем контроле (више контрола различитих инспекцијских служби, дуплирање лабораторијских анализа), нерационалан број лабораторија, недостатак одговорности и свести примарних произвођача и прерађивача хране да су веома важна карика у ланцу безбедности хране, ствара велике проблеме у постојећем систему безбедности хране, тако да он у потпуности не функционише у сваком сегменту, због чега је потребна истинска реформа.

7. ИНДИКАТОРИ УСПЕШНОСТИ

Саставни део развојног програма националне безбедности хране је управљање процесом које укључује механизам за евалуацију, да би се осигурало да су активности, које се предузимају релевантне, да постижу суштинска побољшања и циљеве. Евалуација је неопходна у пројекту управљања и произилази из планирања кроз имплементацију и мониторинг.

Индикатори спровођења ће се установити на свим нивоима, почев од националне стратегије, узимајући у обзир организационе и појединачне карактеристике. Индикатори су неопходни у вођењу евалуације, али ипак су променљиви, што рефлектује ситуација, или их чини таквим да оцењују

промене, које се односе на програм безбедности хране, институције итд. У циљу прецизног оцењивања тих промена идеални индикатори би били:

- лако детерминисани (подаци могу бити добијени без потешкоћа);
- валидни (могу да мере оно зашта су предвиђени да мере);
- објективни (одговор треба да буде исти у сличним ситуацијама, ко год да врши оцењивање);
- сензитивни (да се мењају у ситуацијама);
- специфични (треба да рефлектују промене само у ситуацијама са којима су у вези).

Важно је напоменути да ће се постићи више селекцијом мањег броја индикатора за које држава може добити информације од актуелних извора, пре него да се покрије сваки аспект програма.

Индикатори спровођења треба да садрже: трендове инциденце болести преносиве храном, нутритивне вредности хране, статистичке податке спровођења.

Држава мора бити у стању да оцени особине свог система за контролу хране у односу на релевантне репере.

На државном нивоу треба поставити основне репере ради праћења рада регионалних и локалних служби, како би се могла вршити поређења међу земљама. Означивање одређених фаза је метод помоћу кога организације могу да се пореде међу собом, могу да пореде своје карактеристике, као и активности које спроводе са њиховом динамиком.

О главним питањима политике следећа питања могу да се користе као индикатори:

- постојање државне политике о безбедности хране, која се одражава у законима и подзаконским прописима?
- да ли су додељени извори за остваривање политике?
- да ли је успостављена безбедност хране, или програми контроле хране, који ће изнети политику?

Путем мониторинг одабраних циљева и распореда обезбедиће се информације континуираног прогреса евалуације.

Програми, услуге и институције

У случајевима где су планирани програми, услуге и институције, али још увек нису у примени, ретко се има прилика за успостављање индикатора који могу да обезбеде временске информације о прогресу и ефикасности. Примери оваквих индикатора су:

- број инспектора за храну, који су запослени и обучени (нарочито у НАССР) на 4 месеца у току прве године програма, у поређењу се планираним бројем;
- број регионалних центара за обуку, који су отворени у току прве две године, у поређењу се планираним бројем;
- број НАССР семинара, одржаних на државном, регионалном или локалном нивоу;
- број акредитованих лабораторија;
- трошкови испитивања узорака хране, у поређењу са планираним трошковима;
- број који се баве храном, а који су обучени у току године, у поређењу са планираним бројем.

За постојеће програме, они који су укључени у безбедност хране могу да траже евалуацију комплетног програма, или једног његовог дела. Примери индикатора који оцењују ефикасност могу да укључе (а могу бити коришћени и као индиректни индикатори у погледу здравља):

- праћење стопе у погледу GHP (број прегледа, у складу са одредбама, које су подељене од стране инспекција), у датом периоду;
- праћење стопе у погледу НАССР (број прегледа, у складу са одредбама, које су подељене од стране инспекција), у датом периоду;
- однос узорака хране, за које је пронађено да крше регулативе о резидуама пестициде
- смањивање пропорције одбијене робе, када је у питању извоз хране.

У складу са међународним стандардима, препорукама, упутствима и научним принципима и доказима успех програма за безбедност хране ће укључити и следеће индикаторе:

1. болести преносиве храном и храном за животиње,
2. лабораторијске анализе, инспекције,
3. жалбе потрошача,
4. едукација,
5. увоз/извоз.

8. СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ

Оријентација једне државе у области безбедности хране мора бити у континуираном праћењу и унапређењу рада преко дугорочног, средњорочног и краткорочног стратешког планирања, са јасно постављеним циљевима за достизање. Неки од циљева могу да укључе напр. смањење појаве одређених болести преносивих храном узроковани специфичним микроорганизмима, унапређење у области декларисања хране, као и унапређење ефикасности система спровођења закона о храни. Неки од предмета разматрања које треба именовати поред националног плана стратегије безбедности хране и вишегодишњих планирања контроле јесу и планови за непредвиђене ситуације.

8.1. ПРОЦЕНА РИЗИКА

Научна процена ризика је један од кључних елемената анализе ризика. Процена ризика мора бити заснована на научним подацима из различитих извора:

- институција које се баве безбедношћу хране;
- стручних комитетета;
- универзитетских и истраживачких организација;
- регионалних/међународних извора научних података;
- Агенције за безбедност хране ЕУ - Научни комитет.

Целокупни процес процене ризика засниваће се на употреби потврђених научних информација и примени прихваћених научних процедура које су изведене на јасан начин и доступни за квалитативну и квантитативну процену која је неопходна за доношење коначне одлуке. С обзиром да за квантитативну процену ризика нису увек доступни сви подаци, степен несигурности при процени ризика мора бити уврштен у коначну одлуку.

У циљу достизања високих захтева и стандарда ЕУ у области безбедности хране успоставиће се стална двосмерна комуникација кроз коју ће се јавност обавештавати о резултатима стручних и научних истраживања о опасностима у храни и процени ризика за целокупно становништво или за одређену критичну групу (деца, старе особе, групе са поремећеним имуним системом, алергијом или сметњама у исхрани).

Транспарентност у оквиру процене ризика обезбедиће се развојем интерактивног процеса размене информација и мишљења о ризику међу онима који процењују ризик, управљају ризиком као и другим заинтересованим странама.

За процену ризика РС ће формирати мултидисциплинарно назависно научно тело које ће на основу прикупљених података и свеобухватне анализе извршити процену ризика.

У области процене ризика РС ће стално јачати и унапређивати сарадњу и размену информација са међународним организацијама ЕФА, ФАО, ВОХО, ЈЕМРА, ЈЕСФА, ЈМРР, ОИЕ.

8.2. ИНТЕГРИСАНИ СИСТЕМ У ЛАНЦУ ХРАНЕ „ОД ФАРМЕ ДО ТРПЕЗЕ“

Стратегија безбедности хране РС се заснива на свеобухватном приступу концепта који је усмерен на читав ланац хране "од фарме до трпезе", укључујући све факторе који утичу на безбедност хране. Водећи принцип мора бити свеобухватан, интегрисан и координирајући наступ компатибилних служби са јасно дефинисаним принципима у политици безбедности хране.

8.2.1. Улога свих учесника у производњи хране

Сви учесници у производњи и дистрибуцији хране морају бити идентификовани, од произвођача хране и хране за животиње, фармера, прерађивача хране и хране за животиње, руковоаца храном и храном за животиње, надлежних државних органа, до свих група потрошача.

Одговорност свакога од учесника треба да буде јасно дефинисана његовим местом и улогом у ланцу производње, дистрибуције и контроле безбедне хране.

Обавеза је надлежних државних органа да прате и подстичу одговорност кроз национални систем контроле и надзора. Потрошачи морају бити упознати да су и они такође одговорни за правилно чување, руковање и припремање хране.

8.2.2. Успостављање одговорности произвођача хране

Примарну одговорност у преради и производњи хране и хране за животиње имају произвођачи хране. Улога надлежног Националног тела за безбедност хране је да проверава да индустрија хране и хране за животиње има успостављен адекватан систем за осигурање безбедности хране.

У Закону о храни мора се јасно нагласити-дефинисати да индустрија хране има примарну одговорност за осигурање безбедности хране. То ће се постићи кроз примену добре производне праксе, осигурања квалитета и НАССР система. За примену наведених система биће потребно више помоћи и писаних упутстава од стране надлежних тела за безбедност хране.

8.2.3. Улога надлежних органа

Улога званичних контролних тела државе је да омогуће стварање услова да произвођачи, други учесници у ланцу производње и дистрибуције хране усвоје наведене принципе свеобухватног интегрисаног система контроле хране.

Да би се осигурала ефикасност и ефективност оваквог система треба елиминисати непотребна преклапања надлежности.

8.2.4. Интеграција – повезивање учесника у ланцу хране

Национални систем за безбедност хране мора да покрива ланац хране од фарме до потрошача, укључујући и добробит животиња и заштиту животне средине. То ће се постићи применом интегрисаног система безбедности хране од фарме до трпезе. Порекло већине контаминената укључујући остатке пестицида, остатке ветеринарских лекова и патогене микроорганизме, мора да буде следљиво до примарне производње. Код произвођача у примарној производњи хране мора се развијати свест да су они важна карика у ланцу производње хране и да имају одговорност за безбедност хране.

8.2.5. Укључивање и комуникација

Значајан елемент за стратегију безбедности хране је успостављање интерактивне комуникације која ће повезати све учеснике у ланцу хране (власника, потрошача, индустрије, фармера, трговаца, припреме и доставе хране, транспорта, научне и истраживачке организације). Владино тело одговорно за безбедност хране треба да предузме иницијативу у промовисању интереса за безбедност хране између свих учесника. При томе се мора успоставити ефикасан систем едукације и комуникације.

8.2.6. Консултације- договарање – саветовање

Сарадња са потрошачима је основ за стицање њиховог поверења. У Закону о храни РС треба предвидети отворену и транспарентну сарадњу са јавношћу у току израде, оцене и ревизије Закона о храни. То подразумева потребу за свеобухватним регистром свих учесника у ланцу добијања хране, који треба да се укључе у административне процедуре за анализу одговорности узимајући у обзир и различита гледишта.

Потребно је да се формирају Саветодавни комитети и Радне групе од релевантних учесника и експерата који ће имати важну улогу у доношењу одлука. Саветодавни комитети и Радне групе могу да буду формиране за специфичне области науке као што је микробиологија, токсикологија, санитарне хемије или за опште области као што је примена система и саветовање потрошача.

8.2.7. Транспарентност

Иницијативе у области безбедности хране мора бити спроведене на транспарентан начин, укључујући све учеснике у ланцу безбедне хране уз могућност да дају ефективан допринос његовом развоју и унапређењу. ЕУ регулатива захтева од надлежних тела РС да своје активности спроводе на транспарентан начин и обезбеде да су све релевантне информације о званичној контроли доступне јавности што је пре могуће.

8.2.8. Следљивост хране и хране за животиње

Кроз политику безбедности хране мора се обезбедити следљивост (т.ј. праћење порекла хране и хране за животиње, као и свих њихових компоненти од самог уласка) у ланцу хране и хране за животиње. У ту сврху морају бити уведене одговарајуће процедуре које могу обезбедити наведене

критеријуме. То укључује и обавезу произвођача хране и хране за животиње да успоставе процедуре за повлачење хране са тржишта када постоји ризик по здравље потрошача. Правила при повлачењу хране са тржишта зависе од следљивости.

8.3. СИСТЕМ БРЗОГ УЗБУЊИВАЊА

Систем брзог узбуњивања не односи се само на узбуњивање везано за опасности од хране у промету, већ и на постојање система њеног идентификовања и даљег руковања. У том смислу, успоставиће се планови који омогућавају брзо одлучивање у вези питања која укључују:

- потребу за упозоравање јавности,
- повлачење са тржишта и уништавање небезбедне хране,
- контролу сумњиве хране у производњи и промету.

Постојећи систем брзог узбуњивања РС усагласиће се са међународним стандардима у циљу бржег протока информација. Потребно је да РС склопи уговоре о систему брзог узбуњивања са земљама у субрегиону које су укључене у међународну мрежу и непосредно успоставити контакт и верификацију са Међународном мрежом о брзом узбуњивању.

8.4. АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ СТРАТЕШКОГ ПЛАНИРАЊА

Након усвајања Стратегије о безбедности хране стратешко планирање биће спроведено у три фазе:

Фаза 1. Активности које се спроводе до краја 2005. године

1. активности на изради Закона о безбедности хране
2. постизање консензуса у стручној јавности о Закону о безбедности хране,
3. консултације са стручним телима Европске Комисије које се баве заштитом здравља становништва, безбедном храном, заштитом здравља и добробити животиња и заштитом потрошача о постигнутом
4. усвајање Закона о безбедности хране.

Фаза 2. Активности које се спроводе у периоду 2006-2009. године

1. активности на усвајању принципа Стратегије и Закона о безбедности хране од стране произвођача и потрошача и правила надзора од страна органа власти,
2. оснивање националног тела за храну и његово укључивање у мрежу националних тела,
3. доношење подзаконских прописа у складу са Законом о безбедности хране усаглашених са међународним
4. организовање лабораторија у ланцу безбедности хране и хране за животиње (Агениција за лабораторије за ланац хране)
5. анализа и унапређење постојећег система праћења болести преносивих храном преко успостављених индикатора,
6. унапређење рада институција које се баве храном,
7. активности и програми на увођењу НАССР система и континуирана едукација и евалуација произвођача и прерађивача хране у складу са НАССР системом,
8. активности и програми континуирана едукације потрошача,
9. активности и програми унапређења рада инспекцијских служби,
10. анализа достигнутог и препоруке за даље активности на хармонизација прописа Републике Србије са прописима Европске Уније у области безбедне хране,
11. постизање консензуса у стручној јавности о достигнутом,
12. консултације са стручним телима Европске Комисије које се баве заштитом здравља становништва, безбедном храном, заштитом здравља и добробити животиња и заштитом потрошача о постигнутом
13. предлагање допуна и промена Законских прописа који се тичу области безбедне хране.

Фаза 3. Активности које се спроводе у периоду 2006-2010. године

1. оцена успешности спровођења Стратегије, Закона и подзаконских прописа
2. оцена функционисања интегрисаног ланца хране „од фарме до трпезе,,

8.5. НАЦИОНАЛНО ТЕЛО ЗА ХРАНУ

У складу са циљевима стратегије и међународно прихваћеним смерницама Влада РС ће основати Национално тело за храну, које треба да има следеће основне функције:

1. координирање и усаглашавање рада свих институција у систему безбедности хране,
2. обједињење базе података свих делова система,
3. сталну анализу функционисања и унапређење рада целокупног система,
4. успостављање система брзог узбуњивања и комуникацију у вези са ризиком,
5. анализа ризика у области безбедности хране.

У састав националног тела ће ући представници које ће делегирати надлежни државни органи (максимум девет чланова, које предлаже Влада РС, Министарства, Управе, Сектори и др.).

У оквиру националног тела за храну формираће се Научни савет (састављен од експерата са научним и практичним знањем и искуством, чији су радови признати у земљи и иностранству и који своје обавезе обављају уколико не постоји сукоб интереса) и Агенција за лабораторије за ланац хране.

Научни савет обезбеђује научне и техничке консултације и препоруке Националном телу у области безбедности хране, а добро организована лабораторијска мрежа ефикасност у раду инспекцијских служби и могућност свеобухватног праћења система безбедности хране.

Агенција, као део Националног ауторитативног тела за (безбедну) храну:

- прописује услове под којима лабораторије могу да врше делатност у области контроле хране;
- сарађује са међународним стручним телима које се баве стандардизацијом метода за анализу хране;
- прописује стандардизоване методе за вршење анализа хране;
- одређује обим делатности лабораторија из националне мреже у складу са новим научним сазнањима и специфичним потребама државе;
- сарађује са Акредитационим телом СЦГ, Заводом за стандардизацију, Заводом за мере и драгоцене метале;

Правни статус Агенције биће одређен Законом о агенцији за лабораторије.

За све предвиђене активности потребно је обезбедити финансијска средства, узимајући у обзир анализу економског стања државе.

П Р И Л О Ж И

УПРАВА ЗА ВЕТЕРИНУ

Табела 1. Решења за увоз у 2004. години (подаци до 03.12.2004. године)

Врста пошиљке	Издато решења	Одобрен увоз
Коњи за тов	6	3.802 ком.
Коњи за приплод	11	30 ком.
Коњи за клање	2	400 ком.
Коњи за узгој	2	200 ком.
Спортски коњи	21	99 ком.
Говеда за тов (прив. увоз на 30 месеци)	2	7 ком.
Говеда – привремени извоз- изложбе	1	9 ком.
Високо млече јунице	1	300 ком.
Свиње за приплод	12	1.015 ком.
Свиње за клање	4	3.940 ком.
Овце	1	250 ком.
Козе	4	600 ком.
Живина	6	2.616.500 ком.
Кокошке за клање	2	300.000 ком.
Кокошке за приплод	2	17.000 ком.
Једнодневни пилићи	55	912.870 ком.
Једнодневни ћурићи	8	120.700 ком.
Ђурке за приплод	1	15.000 ком.
Ђурке за клање	1	1 ком.
Голубови	10	73.880 ком.
Пужеви	6	1.449.900 ком.
Дивље животиња	20	2.292 ком.
Украсне животиње	3	2.919 ком.
Егзотичне птице	20	10.668 ком.
Аквар. животиње	36	684.400 ком.
Глодари	9	5.178 ком.
Крзнашице	1	20 ком.
Кунићи	3	257 ком.
Пси	17	20 ком.
Мачке	5	5 ком.
Остале животиње	1	10.668 ком.
Рибља млађ	14	276.200 ком.
Оплођена икра	1	2 кг.
Храна за рибе	17	156.000 кг.
Риба, ракови и мекушци речни	162	15.364.000 кг.
Рибе, ракови, шкољке морске	1.416	106.558.000 кг.
Рибље конзерве	366	26.206.786 ком.
Кавијар	1	1.000 кг.
Пчеле	1	300 ком.
Пчелињи восак	2	1.000 кг.
Производи од меда	3	230 кг.
Сперма бикова	9	99.500 лит

Врста пошиљке	Издато решења	Одобрен увоз
Сперма осталих животиња	1	2.000 л
Сирове коже оваца	13	629.378 кг.
Вуна прерађена	1	20.000 кг.
Коже говеђе полупрерађене	72	20.320.125 кг.
Коже козје сирове	1	5.000 кг.
Коже овчије полупрерађене	2	130.000 кг.
Рогови и папци	4	499 кг.
Јестива масноћа	25	1.264.832 кг.
Масноће индустријске	1	5.000 кг.
Колагени омотачи	27	21.700.000 кг.
Јестиви делови остали	48	39.415.000 м.
Свињске кожице	5	320.000 кг.
Сирило	6	90.800 кг.
Желатин	20	639.090 кг.
Говеђе месо (повраћај)	2	12.209 кг.
Месо свиња	282	25.251.467 кг.
Производи од меса	58	2.093.000 кг.
Сухомеснати производи	134	6.598.000 кг.
Конзерве од меса	14	924.144 ком.
Конзерве остале	2	16.900 кг.
Готова јела	161	3.249.129 ком.
Месни екстракти	86	613.217 кг.
Месо живине	67	2.616.500 кг.
Млеко	5	1.102.000 лит
Згуснуто млеко	2	13.180 лит
Млеко у праху	126	33.948.380 кг.
Производи од млека	517	30.851.088 кг.
Маслац	6	231.120 кг.
Сир	150	2.304.519 кг.
Дечја храна	205	3.760.934 кг.
Кокошија јаја	6	942.870 ком.
Конзумна јаја	4	7.315.880 ком.
Приплодна јаја остала	1	700 ком.
Ђурећа јаја	19	3.105.800 ком.
Производи од јаја	39	1.368.600 кг.
Изнутрице	23	1.500.000 кг.
Тестенине са месом	10	265.000 кг.
Тестенина са млеком	5	214.306 кг.

Укупно решења	4,415	
----------------------	--------------	--

Табела 2. Увоз и извоз (подаци до 03.12.2004. години)

	Врста пошилијке	ЗБИР			Врста пошилијке	ЗБИР	
		Увоз	Извоз			Увоз	Извоз
1	Коњи за тов	0	6	41	Говеђе месо	6.248	976.412
2	Коњи за приплод	80	45	42	Рогови и папци	1.874	213
3	Коњи за клање	0	1.733	46	Јестиви делови	106.667	0
4	Говеда за тов	0	0	47	Сирило	675	0
5	Вис.млечне јунице	0	0	48	Желатин	121.952	0
6	Свиње за тов	0	75	49	Месо свиња	1.885.541	208.699
7	Свиње за клање	640	0	50	Произ. од меса	1.854.547	950.519
8	Овце	0	0	51	Конзерве од меса	90.328	1.010.080
9	Козе	306	0	52	Готова јела	22.493	0
10	Живина	0	0	53	Месни екстрати	446.232	0
11	Кокоске за клање	67.927	122.496	54	Месо живине	168.788	526.778
12	Кокоске за прип.	4.000	7.000	55	Млеко	240.803	1.629.007
13	Једн. пилићи	719.804	62.800	56	Згуснуто млеко	2.578	0
14	Једн. ћурићи	111.265	2.500	57	Млеко у праху	1.085.270	390
15	Голубови	9.228	79.922	58	Произ. од млека	7.655.087	1.994.622
16	Пужеви	116.379	562.115	59	Маслац	127.348	237
17	Дивље животиње	17	23	60	Сир	406.373	229.364
18	Украсне животиње	0	0	61	Дечја храна	378.078	0
19	Егзотичне птице	30.175	100	62	Кокосја јаја	79.269	48.000
20	Аквар. рибице	1.12.188	0	63	Приплодна јаја	392.060	36.515
21	Глодату	0	0	64	Ђурећа јаја	498.200	0
22	Крзнашице	1.250	0	65	Произ. од јаја	381.594	14.043.657
23	Кунићи	0	0	66	Изнутрице	300.887	0
24	Пси	292	577	67	Тест. са месом	0	0
25	Мачке	1.159	24	68	Тест. са млеком	0	0
26	Остале животиње	45.010	359	69	Спортски коњи	17	21
27	Рибља млађ	10.674	21.100	70	Пужеве кућице	0	135.839
28	Храна за рибе	926.925	59.500	71	Коњи за узгој	0	15
29	Риба речна	1.163.686	6.400	72	вет.лек.-бр пош.	271	0
30	Рибе, ракови, шкољке	15.439.297	53.261	73	Рибље брашно	7.798.413	0
31	Рибље конзерве	3.541.761	14.375	74	Храна за псе и мачке	3.886.793	0
32	Кавијар	533	0	75	Замена млека за жив.	783.400	0
33	Пчеле	750	0	76	мин.-витамини	136.585	7.620
34	Пчелињи восак	38.524	0	77	Премикси за ст.хр.	12.843.501	2.293.240
35	Произ. од меса	12.453	1.650	78	Амино киселине	2.542.809	0
36	Сперм. бикова	0	0	79	Ланолин	67.130	0
37	Сперм. говеда	0	0	80	Сточна храна	317.933	0
38	Сперм. коња	0	0	81	Сточни квасац	3.414.571	0
39	коже,сиров-полупр.	228.177	2.954.651	82	Сточна со	25.000	0
40	Вуна прерађена	226.484	241.609	83	Културе МО	93.196	0

Табела 3. Извештај о контролама производа животињског порекла за 2003. године

Врста намирница	Број извршених прегледа и контрола намирница															
	Пијаце				Продавнице				Складишта				Угоститељски објекти			
	Бр. прегледа	Кол. прегл. ¹	Заплењено		Бр. прегледа	Кол. прегл. ² намир.	Заплењено		Бр. прегледа	Колич. преглед. намирница	Заплењено		Бр. прегледа	Количина прегле. намирн.	Заплењено	
			Хиг. неисправно	Квалит. неисправно			Хиг. неисправно	Квалит. неисправно			Хиг. неисправно	Квалит. неисправно			Хиг. неисправно	Квалит. неисправно
Месо	8.624	7.695,63	6,728	0,23	11.525	4.501,55	23,23	0,089	9.284	91.503,532	69,83	-	1.920	128,71	15,14	0,26
Производи од меса	1.888	530,86	2,201	-	10.354	2.862,25	14,38	0,876	8.587	644.845,724	16,468	-	1.688	53,84	4,29	0,23
Млеко	2.627	287,53	14,44	-	4.227	4.963,50	202,39	0,012	2.443	590.452,512	51,96	-	494	8,47	0,76	-
Производи од млека	10.335	7.431,46	2,937	0,004	5.547	1.203,52	3,77	-	4.518	1.048.301,40	122,28	1,97	1.029	29,68	5,14	-
Риба	413	187,65	0,085	-	1.596	412,45	13,27	-	1.366	544.966,00	22,99	-	443	10,53	0,09	-
Производи од рибе	10	0,14	-	-	1.453	33,44	0,014	-	196	6.859,98	29,39	-	91	2,40	-	-
Јаја	4.442	41.980,39	4,939	-	3.227	3.266,75	55,96	-	541	65.781,35	49,15	-	690	3.173,41	0,07	-
Производи од јаја	31	3,32	-	-	1.016	485,03	0,142	-	355	1.964,76	3,53	-	386	2,6	0,003	-
Мед	1.116	574,94	0,131	-	795	11,18	-	-	285	131,99	0,01	-	137	2,198	-	-
Остале намир. живот. Порекла	75	0,94	-	-	284	28,98	0,029	-	41	2.182,16	-	-	8,3	0,13	-	-

**Табела 4. Лабораторијска испитивања производа животињског порекла на месту производње и у промету
Циљани узорци у 2003.години, (без мониторинга)-**

ВРСТА НАМИРНИЦА		Бр. узорака	Микробиологија	Бр. ћелија	Пестициди	Метали и металоиди	Хормони	Хемиотерапеутици	Антибиотици	Сулфонамиди	Хистамини	Афлатоксин	Нитрати и нитрити	Фосфати	% воде	% масти	% суве материје	Степ. киселости
Месо	Испитано	8.256	6.353	24	138	123	169	173	405	215	-	-	34	41	1.400	1.372	1.378	1.370
	Неисправно	719	750	-	-	-	-	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Произ. од меса	Испитано	44.317	34.647	2	93	97	23	9	110	53	-	-	2.326	2.152	7.524	1096	5.941	5.649
	Неисправно	944	717	-	-	-	-	-	-	-	-	-	441	233	1.185	1.259	29	-
Млеко	Испитано	43.297	20.362	3.253	44	75	100	59	1.624	207	-	8	-	5.427	10.920	38.324	21.565	7.850
	Неисправно	5.882	2.965	1.102	-	-	-	-	233	4	-	-	-	-	691	712	1.678	85
Произ. од млека	Испитано	44.331	32.413	89	240	222	106	109	470	394	85	128	-	608	1.615	11.189	9.648	1.534
	Неисправно	2.840	1.802	-	5	8	4	-	-	-	-	-	-	-	70	224	217	25
Јаја и проив. од јаја	Испитано	3.260	3.011	-	5	15	-	-	930	102	-	-	-	-	60	3	79	-
	Неисправно	46	43	-	-	-	-	-	61	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Риба и произ. од рибе	Испитано	496	465	49	188	202	55	58	58	57	174	60	-	-	-	8	3	3
	Неисправно	15	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Остале намирнице	Испитано	2.789	2.214	3	86	119	1	1	469	268	-	39	2	-	124	27	14	58
	Неисправно	178	165	-	-	1	-	-	5	4	-	-	1	-	2	-	-	56

¹ Месо, производи од меса и млечне производе исказати у тонама; млеко у хиљадама литара; а јаја у хиљадама комада

² Месо, производи од меса и млечне производе исказати у тонама; млеко у хиљадама литара; а јаја у хиљадама комада

Табела 5. Увоз хране за животиње и додатака у 2004. години (подаци до 03.12.2004. године)

Врста пошилике	Бр. решења	Одобрено у кг	Врста пошилике	Бр. решења	Одобрено у кг
Рибље брашно	53	43.990.008	Храна за коње	1	5.500
Премикси	94	19.156.900	Конзерванс за сточу храну	2	10.000
Минерали	37	1.157.700	Храна за чинчиле	4	100.000
Замена за млеко	44	2.509.000	Храна за птице	15	864.250
Ензими	44	570.900	Храна за акваријумске рибице	11	78.650
Сточни квасац	69	20.729.600	Храна за хрчке	2	6.990
Дикалцијум фосфат	31	8.942.000	Холин хлорид	31	2.260.000
Монокалцијум фосфат	48	8.920.000	Витамини за храну за жив.	101	7.54035
Аминокиселине	95	3.913.700	Додаци стојној храни	34	3.348.715
Закисељивљчи	30	578.700	Ароме	19	489.000
Фосфати	3	107.000	Замена за рибље брашно	1	200.000
Со за лизање	6	879.000	Боје	16	7.370
Картофил протеин	2	18.000	Сурутка у праху	10	420.000
Лактоза	13	334.000	Храна за рибу и рибљу млађ	34	4.023.450
Микроелементи	12	85.800	Антиоксиданси	10	148.000
Млеко у праху	3	260.000	Храна за псе и мачке	148	10.658.700
Брашно од перја	1	10.000			

Табела 6. Методе и врсте испитивања

Сензорска испитивања												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Исправност декларације	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Омот	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Изглед	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Боја	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Мири	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Укус	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Конзистенција	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Остале промене	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Изглед бујона	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Проба кувања	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Проба печења	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Микробиолошка испитивања												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Укупан број микроорг.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Квасци и плесни	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Аеробне спорог. бакт.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Липолитички микроор.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Салмонеле	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Коагулаза поз. стафило.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Сульфитред. клострид.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Протеус врста	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
E. coli	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Хемолитичне стрептокок.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Кампилобактерије	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Листерии	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Табела 6. Методе и врсте испитивања-НАСТАВАК

Паразитолошка испитивања												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Присуство ларви <i>T. spiralis</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Паразити риба	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Остали паразити	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Цитолошка испитивања												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Одређивање укупног броја бактерија у сировом млеку	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Одређивање броја соматских ћелија у сировом млеку	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Испитивања присуства резидуа												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Антибиотици	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Сулфонамиди	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Хлорамфеникол	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Хистамин	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Микотоксини	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Пестициди	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Испитивање садржаја адитива и додатака												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Одређивање садржаја NaCl	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Одређивање садржаја нитрата	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Одређивање садржаја нитрита	+	+	+	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Одређивање садржаја фосфата	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Одређивање садржаја конзерванса	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Физичко – хемијска испитивања												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Садржај влаге	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај пепела	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај суве материје	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+
Садржај протеина	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај масти	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај млечне масти	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+
Одређ. густине млека	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+
Одређивање додате воде у млеко	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Доказивање пастеризације млека	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+
Доказивање конзерванса у млеку	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Киселински степен	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+
pH вредност	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+
Редуковани шећер	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај сахарозе	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Садржај ХМФ	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Дијастаза	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Поленова анализа за мед	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Испитивања присуства контаминената												
Врста испитивања	Институти											
	НС	БГ	СУ	СО	ЗР	ША	ПА	ПО	КР	ЈА	ЗА	НИ
Токсични елементи												
Олво	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Жива	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Арсен	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Кадмијум	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Радионуклиди												
Cezijum-134	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Cezijum-137	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-

Табела 7. Врсте испитивања

СЕНЗОРНЕ АНАЛИЗЕ				
Исправност декларације	Боја	Конзистенција	Проба кувања	
Омот	Мирис	Остале промене	Проба печења	
Изглед	Укус	Изглед бујона		
ХЕМИЈСКА И ФИЗИЧКА ИСПИТИВАЊА				
Влага		Редуковани шећер	Садржај сахарозе	
Пепео	Густина млека	Киселински степен	Поленова анализа за мед	
Маст	Додата вода у млеку	рН вредност	Дијастаза	
Протеини	Доказивање пастеризације млека	Доказивање конзерванса у млеку	Садржај хидрокси-метил-фурфурола	
РЕЗИДУЕ И КОНТАМИНЕНТИ				
Антибиотици	Хистамин	Олово	Кадмијум	
Сулфонамиди	Микотоксини	Жива	Цезијум-134 + 137	
Хлорамфеникол	Пестициди	Арсен		
МИКРОБИОЛОШКА ИСПИТИВАЊА				
Укупан број микроорганизама	Липолитички МО	<i>Escherichia coli</i>	<i>Listeria monocytogenes</i>	
Квасци и плесни	<i>Salmonella</i> врсте	<i>Proteus</i> врста	<i>Campylobacter</i> spp.	
Аеробне спорогене бактерије	Коагулаза позитивне стафилококе	Сулфиторедукујуће кластридије	Бета хемолитичне стрептококе	
АДИТИВИ И ДОДАЦИ				
NaCl	Нитрати	Нитрити	Фосфати	Остали конзерванси
ПАРАЗИТОЛОШКА ИСПИТИВАЊА				
Присуство ларви <i>Trichinella spiralis</i>		Паразити риба	Остали паразити	
ЦИТОЛОШКА ИСПИТИВАЊА: Одређивање укупног броја соматских ћелија				
ЛЕКОВИ И ХОРМОНИ: Подаци Института за хигијену и технологију меса				

УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ БИЉА

Табела 8. Увоз/извоз/провоз биља (подаци 01.01.-31.10.2004. године)

Врста биља	Увоз		Извоз		Провоз	
	Бр.пошил.	t или m ³	Бр.пошил.	t или m ³	Бр.пошил.	t или m ³
Seme žitarica	136	1.578,08	0	0	81	1.303,76
Seme krmnog биља	73	887,73	0	0	5	100,65
Семе индустријског биља	192	1.115,59	0	0	78	1.148,09
Семе поврћа и цвећа	239	1.556,44	0	0	48	602,9
Семе трава и шумског биља	73	644,46	0	0	40	572,16
Воћне саднице	55	174,56	0	0	25	258,91
Шумске саднице и биље	47	88,87	3	1,64	71	901,1
Расад поврћа	20	265,02	1	0,079	7	52,87
Расад цвећа	48	32,6	0	0	7	64,33
Семенски лук	108	2.074,41	0	0	12	163,83
Луковице цвећа	68	121,822	0	0	30	228,32
Семенски кромпир	524	10.681,11	0	0	216	4.168,48
Житарице	774	138.356,7	59	2.050,79	0	0
Крмно биље	8	147,02	0	0	0	0
Индустријско биље	712	19.638,02	21	436,73	3	28,52
Лековито биље	116	386,12	5	13,38	0	0
Воће	1.404	18.050,48	316	4.666,12	0	0
Јужно воће	4.205	68490,17	8	150,7	0	0
Поврће	8.981	84.544,84	130	2.514,17	2	40,75
Прерађени биљни производи	1.321	152.315,6	129	2.187,01	5	40,03
Резано цвеће	673	2.988,9	21	125,16	0	0
Саксијско биље	278	898,58	3	2,7	3	49
Шумски плодови	102	589,95	0	0	0	0
Целулозно дрво и трупци	2.387	69.894,76	3	86,39	0	0
Резано дрво	8.327	286.094,8	9	161,93	0	0
Кафа и зачини	1.572	35.717,6	6	22,25	0	0
Пиринач	400	9.935,21	1	17,26	0	0
Остало	1.965	45.333,02	58	375,38	102	1.529,16
Укупно (t)	24.094	596.612,9	761	12.563,37	735	11.252,86
Укупно (m³)	10.714	355.989,6	12	248,32	0	0
Број захтева	24.904		747		746	

Табела 9. Увоз пестицида (подаци 01.01.-31.10.2004. године)

Врста средства за заштиту билја	Одобрена количина (у т)	Увезена количина (у т)	Број пошилјака
СИРОВИНЕ			
Активне материје	5.191,18	2.760,64	188
Помоћне материје	103,32	80,47	11
УКУПНО СИРОВИНА	5.294,5	2.841,11	199
ГОТОВИ ПРЕПАРАТИ			
Инсектициди	1.358,55	1.291,7	73
Фунгициди	5.790,38	5.184,89	116
Хербициди	4.091,04	1.727,47	176
Остало	51,19	36,11	31
УКУПНО ГОТОВИХ ПРЕПАРАТА	11.291,16	8.240,17	396
Укупно сировина и готових препарата	16.585,66	11.081,28	595

Табела 10. Управа за заштиту биља – Увоз ђубрива (подаци 01.01.-31.10.2004. године)

Врста ђубрива	Број пошилјака	Одобрено у т	Увезено у т
СИРОВИНЕ			
УКУПНО СИРОВИНА	283	957800,4	194,595,65
ГОТОВА ЂУБРИВА			
НПК	507	456.790,12	51.106,4
КАН	94	67.505	5.885,63
УРЕА	336	697.500	165.258
АН	140	235.000	48.246,07
ОСТАЛО	107	67.585,27	27.983,44
УКУПНО ГОТОВИХ ЂУБРИВА	1.184	1.524.380,39	298.479,54
УКУПНО СИРОВИНА И ЂУБРИВА	1.467	2.482.180,79	493.075,19

Табела 11. Списак лабораторија

ИСПИТИВАЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА БИЉА	
Институт за заштиту биља и прехранбених производа Пољопривредног факултета у Земуну	
Институт за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољопривредног факултета у Новом Саду	
Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад	
Институт за заштиту биља и животну средину, Београд	
Центар за повртарство, Смедеревска Паланка	
Национална лабораторија за испитивање семена, Нови Сад	
Центар за воћарство и виноградарство, Чачак	
Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун	
Пољопривредне станице и заводи (укупно 25), од којих ће 14 бити укључено у систем регионалних фитосанитарних лабораторија	
Завод за пољопривреду «Колари», -Смедерево	Завод за пољопривреду «Врање», Врање
ДП ПИ «Др Петар Дрезгић», Сремска Митровица	Завод за пољопривреду «Агроразвој», Ниш
Институт «Тамиш» д.д., Панчево	Завод за пољопривреду «Агроразвој», Вршац
ДП Пољопривредна станица, Нови Сад	Завод за пољопривреду «Агроразвој», Врбас
ДП Пољопривредна станица, Крушевац	ДП "Агроинститут", Сомбор
ДП Пољопривредна станица, Крагујевац	Завод за пољопривреду «Овчар», Чачак
ДП Пољопривредна станица, Кикинда	Центар за пољ. и технолошка истраживања, Зајечар
Испитивање квалитета репродукционог материјала (семе и садни материјал)	
ДП "Агроразвој", Суботица	ДП Пољопривредна станица, Јагодина
Завод за пољопривреду, Лозница	Завод за пољопривреду Краљево
ДП Пољопривредна станица, Нови Сад	ДП Завод за пољопривреду, Лесковац
Институт «Тамиш» д.д., Панчево	Центар за пољопривредна истраживања, Зајечар
ДП Завод за унапређење пољопривреде, Бачка Топола	ДП Пољопривредна станица, Ковин
Завод за пољопривреду «Агроразвој», Вршац	Виша пољопривредна школа, Прокупље
ДП Пољопривредна станица, Нови Сад	Завод за пољопривреду «Колари», -Смедерево
ДП завод за пољопривреду, Ваљево	Центар за пољ. и технолошка истраживања, Зајечар
Завод за пољопривреду «Крајина», Неготин	Завод за пољопривреду «Агроразвој», Ниш
ДП Пољопривредна станица, Крушевац	ПКБ "Агроекономик", Падинска Скела
ДП Завод за пољопривреду, Врање	Пољопривредна станица, Сента
ДП Пољопривредна станица, Кикинда	ДП "Агроразвој", Врбас
ДП "Агроинститут", Сомбор	ДП "Подриње", Шабац
ДП Пољопривредна станица, Рума	ДП Пољопривредна станица, Крагујевац
ДП Завод за пољопривреду "Стиг", Пожаревац	Завод за пољопривреду «Овчар», Чачак
ДП Завод за пољопривреду, Ужице	ДП Завод за пољопривреду, Пирот
ДП ПИ «Др Петар Дрезгић», Сремска Митровица	

Табела 11. Списак лабораторија – НАСТАВАК

<i>Испитивање пестицида</i>
<i>Хемијске и физичке особине и ефикасност пестицида</i>
Институт за заштиту биља и прехрамбених производа Пољопривредног факултета у Земуну
Институт за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољопривредног факултета у Новом Саду
Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
Институт за заштиту биља и животну средину, Београд
Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун
<i>Само ефикасност пестицида</i>
Институт за кукуруз, Земун Поље
Шумарски факултет, Катедра за заштиту шума и украсног биља, Београд
Институт за шумарство, Београд
<i>Испитивање ђубрива</i>
<i>Хемијске и физичке особине и биолошка вредност ђубрива</i>
Институт за заштиту биља и прехрамбених производа Пољопривредног факултета у Земуну
Институт за заштиту биља и животну средину «Др Павле Вукасовић» Пољопривредног факултета у Новом Саду
Научни институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
Центар за пестициде и заштиту животне средине, Земун
Институт за земљиште, Београд
ДП Пољопривредни институт «Др Петар Дрезгић», Сремска Митровица
<i>Само биолошка вредност ђубрива: Центар за повртарство, Смедеревска Паланка</i>
<i>Само хемијске и физичке особине ђубрива</i>
Институт за заштиту биља и животну средину, Београд
Југоинспект, Нови Сад

Табела 12. Области, предмет, врста, прописи и стандарди за испитивања

Област испитивања: Хемијска испитивања		
Предмет испитивања	Врста испитивања	Пропис и стандард испитивања
Пестицид	Садржај активне материје	Правилник о методама за испитивање пестицида, чл.7. (Сл. лист СРЈ, 63/2001), донетог на основу FAO спецификација и CIPAC Handbook, Analysis of Technical and Formulated Pesticides, Vol. 1, 1979, Vol. 1B, 1983, Vol. 1C, 1985, Vol. D, 1988, Vol. E, 1993, Vol. G., 1995, Vol. H, 1998
Ђубриво	Садржај активне материје	Правилник о методама за испитивање ђубрива, а на основу JUS H.B8.288, JUS H.B8.290, JUS H.B8.292, JUS H.B8.294, JUS H.B8.151, Horwitz W: Official Methods of Analysis of AOAC International, 2002
Биљни производи	Остаци пестицида и тешких метала	Правилник о количинама пестицида, метала и металоида и хемиотерапеутика и анаболика и других супстанција које се могу налазити у животним намирницама
Земљиште и вода	Остаци пестицида и тешких метала	Правилник о опасним материјама у водама Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања
Област испитивања: Физичка испитивања		
Предмет испитивања	Врста испитивања	Пропис и стандард испитивања
Пестицид	Физичке особине формулација	Правилник о методама за испитивање пестициде, чл.8., донетог на основу FAO спецификација и CIPAC Handbook, Analysis of Technical and Formulated Pesticides, Vol. 1, 1979, Vol. 1B, 1983, Vol. 1C, 1985, Vol. D, 1988, Vol. E, 1993, Vol. G., 1995, Vol. H, 1998

Табела 12. Области, предмет, врста, прописи и стандарди за испитивања-НАСТАВАК

Област испитивања: Биолошка испитивања		
Предмет испитивања	Врста испитивања	Пропис и стандард испитивања
Пестицид	Биолошка ефикасност пестицида	Правилник о методама за испитивање пестициде чл. 9., а на основу ЕРРО стандарда
Пестицид	Опште методе	
	Оцена фитотоксичности	
	План и анализа огледа за оцену ефикасности	
	Извођење огледа и извештај о резултатима испитивања	
	Ефекти на наредне билјке	
	Непожељени пратећи ефекти на корисне организме	
Ђубриво	Биолошка вредност	Правилник о методама за испитивање ђубрива
Биље	Утврђивање присуства штетних организама	Правилник о здравственом прегледу пошилјака билја у промету преко државне границе Правилник о здравственом прегледу усева и објеката за производњу семена, расада и садног материјала и Здравственом прегледу семена расада и садног материјала донетих на основу ЕРРО стандарда

СЕКТОР ЗА ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР

Табела 13. Квалитет пољопривредних и прехранбених производа из увоза у 2004. години

Р. бр.	Врста производа	Примљени захтеви		Послати узорци на анализу		Издати сертификати		Одбијени захтеви за добијање сертификата		
		Број	Кол. (т)	Број	Кол. (т)	Број	Кол. (т)	Број	Кол. (т)	Вредност
1	Месо и производи од меса	573	8.421	2.315	8.433	552	8.149	7	70	1.630.450
	Говеђе месо	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Свињско месо	181	3.495	307	3.487	177	3.414	0	0	0
	Остале врсте меса	27	330	46	322	26	312	1	8	1.099.070
	Производи од меса	365	4.597	1.962	4.625	352	4.424	6	62	531.380
2	Рибе и производи од риба	1.404	25.098	3.819	27.167	1.245	22.325	27	398	30.320.083
3	Млеко и производи од млека	776	32.391	4.350	32.407	734	31.650	2	23	732.000
4	Јаја и производи од јаја	11	147	19	168	11	147	0	0	0
5	Сточна храна	1.674	200.455	5.547	201.776	1.572	195.574	6	251	10.071.303
6	Јужно воће	3.885	86.637	3.724	47.838	3.585	79.042	2	41	744.900
	Агруми (поморанце, лимун, грејп., мандарине)	2.634	60.395	2.312	29.492	2.434	55.882	1	19	375.300
	Банане	788	21.532	730	15.794	688	18.392	1	21	369.600
	Остало јужно воће	463	4.710	682	2.553	463	4.768	0	0	0
7	Континентално воће, лубенице и диње	1.777	30.450	3.639	26.090	1.609	27.487	6	114	6.966.175
8	Поврће	4.173	86.905	4.263	44.483	3.996	82.180	7	100	1.969.610
9	Печуреке и производи од печурака	52	492	80	492	43	413	3	4	1.240.953
10	Производи од воћа и поврћа	1.788	28.666	3.609	28.830	1.618	25.886	20	247	16.780.280
11	Воћни сокови, нектари и концентрисани воћни сокови	507	10.140	840	10.155	482	9.789	4	23	2.054.450
12	Освежавајућа безалкохолна пића и минералне воде	612	12.112	1.729	12.118	577	11.518	5	41	1.294.295
13	Вино	506	17.145	1.710	17.177	462	15.130	7	22	1.744.249
14	Пиво	642	19.353	1.044	18.850	548	16.430	1	8	424.550
15	Алкохолна пића	266	8.402	980	9.078	252	8.753	6	46	8.963.802
16	Етил алкохол	6	93	6	93	3	48	0	0	0
17	Супе, сосови и додаци јелима	305	2.489	1.368	2.507	293	2.436	1	4	4.932.900
18	Зачини и чај	515	1.952	1.704	2.643	475	1.796	8	18	2.219.769
19	Кухињска со и со за прех. индустрију	576	24.839	918	25.353	502	22.503	10	235	2.157.692
20	Адитиви и беланчевинасти производи	2.466	21.016	5.425	21.064	2.315	19.648	1	3	15.820
21	Какао зрно, какао и бонбонски производи	1.981	40.333	8.308	44.822	1.815	37.758	12	30	3.667.741
	Какао зрно и какао	430	7.906	657	8.003	396	7.267	2	4	737.957
	Чоколада, производи слични чоколади и бонбонски производи	1.551	32.426	7.651	36.819	1.419	30.491	10	26	2.919.144
22	Кафа	1.866	42.873	2.831	41.262	1.484	32.879	5	61	2.397.185
	Сирова кафа	1.403	41.043	1.746	38.266	1.047	29.966	4	59	2.226.385
	Производи од кафе	463	1.829	1.085	2.996	437	2.913	1	2	170.800
23	Дуван и цигарете	405	32.216	1.649	32.077	403	32.169	1	1	1.108.949
	Дуван	84	6.646	248	6.667	85	6.667	0	0	0
	Цигарете	321	25.569	1.401	25.410	318	25.503	1	1	1.108.949
24	Житарице за људску исхрану и млински производи	2.240	143.449	8.184	146.539	2.127	141.473	7	303	6.114.432
	Пиринач	363	13.430	517	13.404	321	12.037	1	120	2.628.675
	Друге житарице	58	103.918	1.057	107.105	57	103.848	2	153	1.930.138
	Млински производи	1.819	26.100	6.610	26.030	1.749	25.589	4	30	1.555.619
25	Уље и сировине за производњу уља	647	14.855	1.031	14.857	586	13.664	1	1	108.801
	Сирово уље и уљано семе	19	361	19	361	17	317	0	0	0
	Уље	628	14.494	1.012	14.496	569	13.347	1	1	108.801
26	Шећер, скроб и производи од скроба	800	37.572	1.201	36.546	763	36.051	1	23	1.050.000
27	Хуманитарна помоћ	116	817	105	455	110	761	3	4	177.230
28	Остали пољопривредни и прехранбени производи	925	26.196	2.671	25.977	882	25.404	3	1	35.636
УКУПНО		31.494	955.514	73.069	879.258	29.044	901.062	156	2.071	108.923.255

**Табела 14. Подела надлежности – ПРЕДЛОГ МИНИСТАРСТВА
ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**

ПОДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ																				
Производња билја-примарна производња и једноставна прерада				Узгој животиња и једноставна прерада				Секундарна прерада и производни процеси хране билног и животињског порекла				Дистрибуција хране и хране за животиње								
												Велепродаја		Малопродаја						
Производња билја, Употреба пестицида, ђубрива	Здравље билја	Штеточине и контрола пестицида после жетве/берба једноставна прерада	Хемијски отпад (евидентирање и складиштење, предлог уништавања забрањених и строго ограничених пестицида, њихове амбалаже и сл.)	Узгој животиња, Сточна храна, лекови и сл.	Здравље животиња	Добробит животиња	Анте Мортем и Пост Мортем инспекција	Животињски отпад	Секундарна прерада и производни процеси	Управљање програмима производних процеса	Хигијена и едукација особља	Обележавање готових произ-вода	Транспорт хране	Складиштење хране и хране за животиње	Велепродаја укључујући препакивање	Увоз, извоз, транзит	Прерада и расечање меса и рибе у месарама и рибарницама самостално или у саставу супермаркета	Малопродаја хране укључујући производе анималног порекла оригинално упаковани	Припрема и дистрибуција хране - Катеринг салес (ресторани, болнице, школе и сл.)	Хигијена и едукација особља
МПШВ																				
МЗ																				
МНЗЖС																				

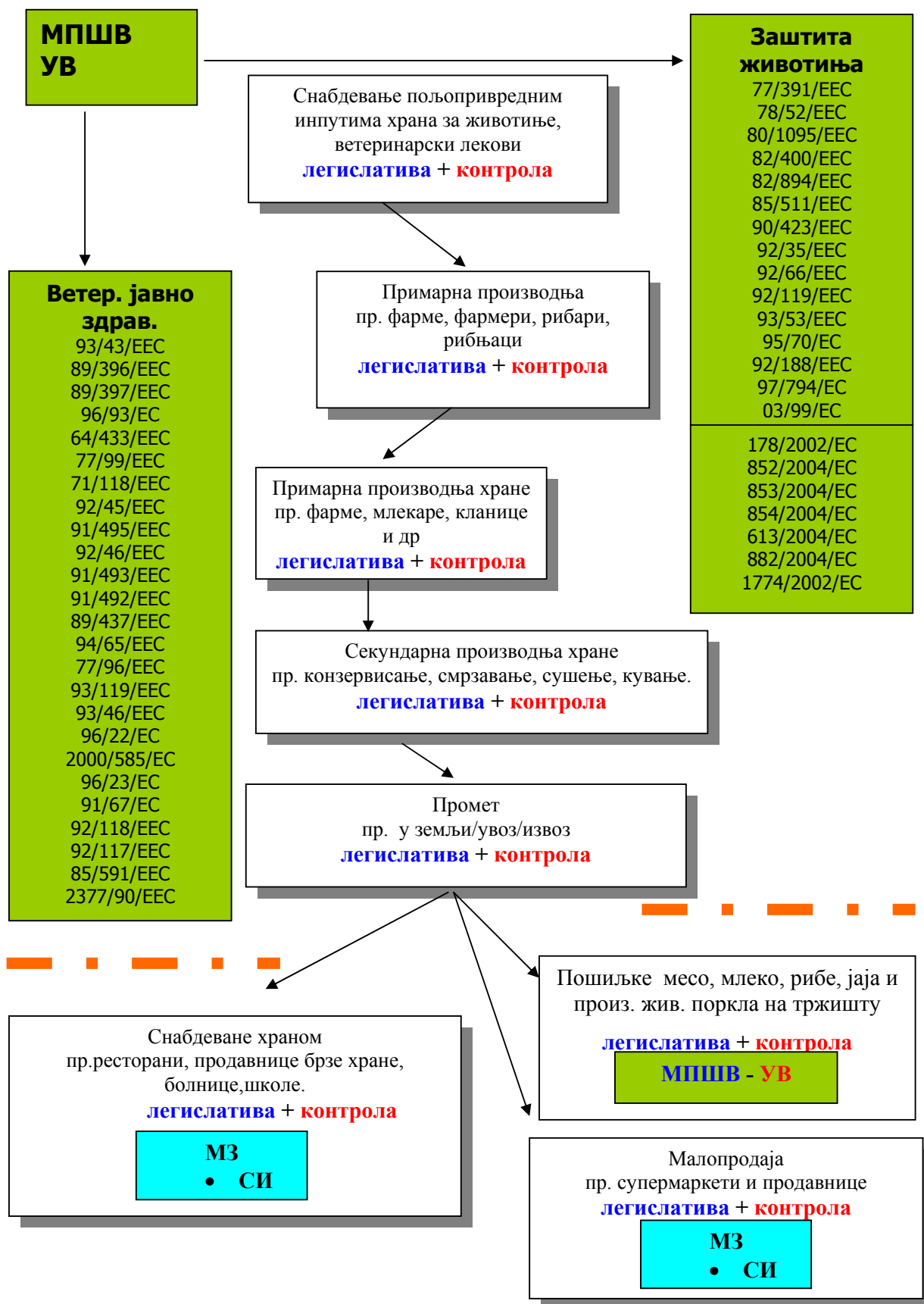
Успостављене комуникације

МПШВ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

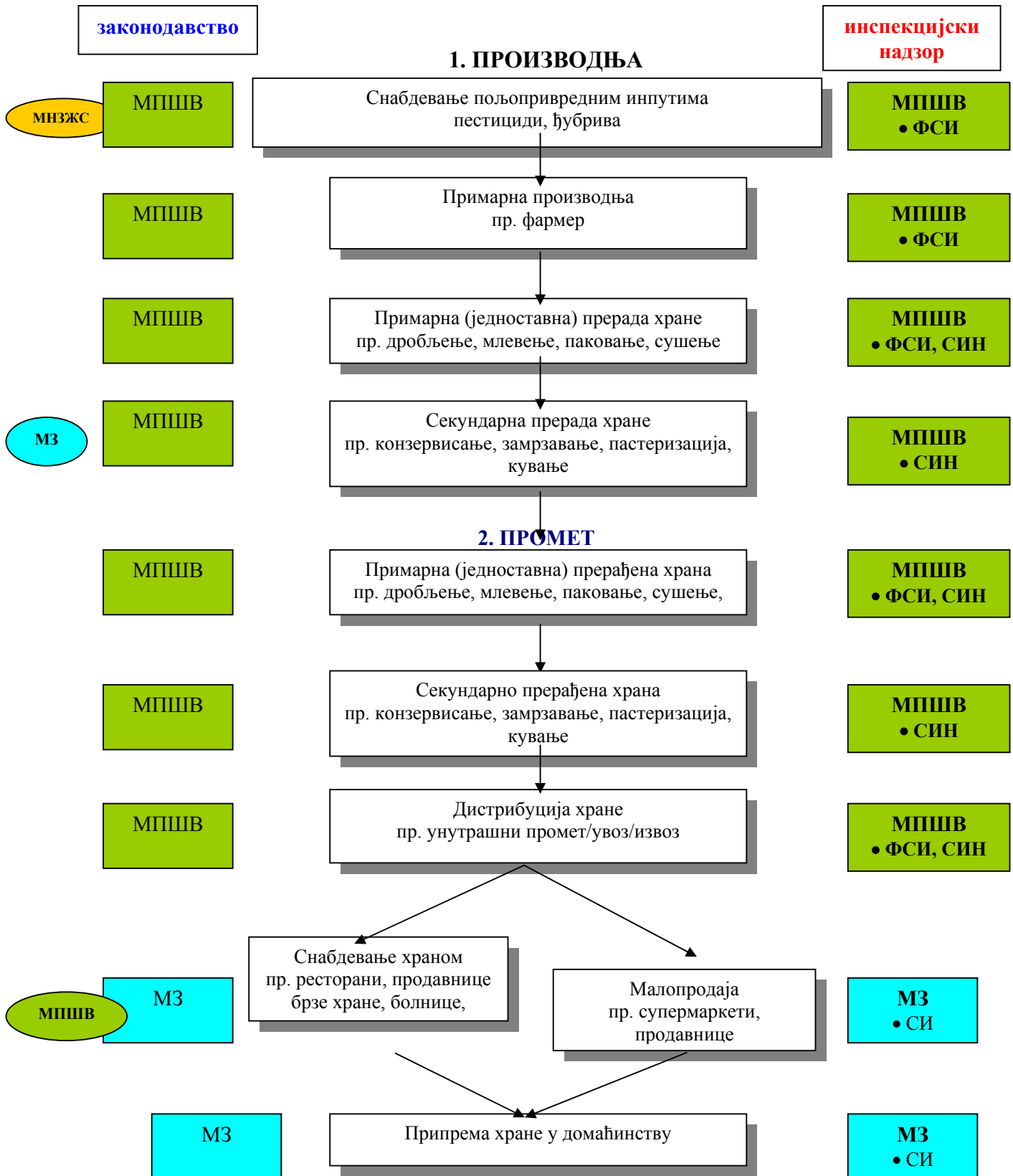
МЗ Министарство здравља

МНЗЖС Министарство науке и заштите животне средине

Органиграм 1. ПОДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ – ХРАНА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА - ВЕТЕРИНАРСКА ОБЛАСТ

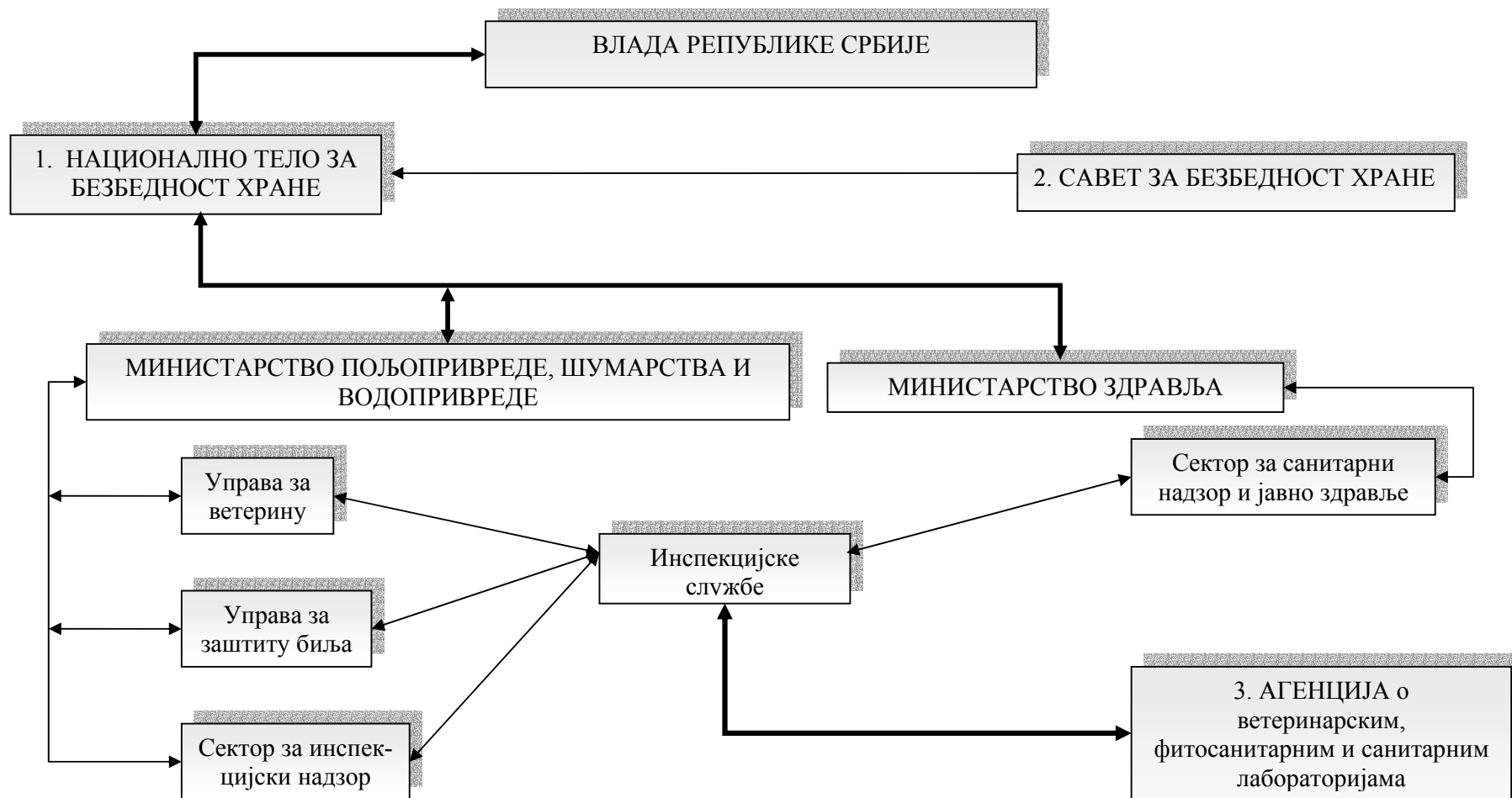
**Органиграм 2. ПОДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ - БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ –
ФИТОСАНИТАРНА ОБЛАСТ ЗАЈЕДНО СА КВАЛИТОМ ПОЉОПРИВРЕДНИХ
ПРОИЗВОДА**

Органиграм 3. ПОДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ - БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ ЗА ЖИВОТИЊЕ

Дијаграм 1. ПРЕДЛОГ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ У ЛАНЦУ БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ

МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

Табела 15. Контрола здравствене исправности животних намирница из увоза у 2003. години – преглед по групама

Група намирница	Број прегледаних врста					Прегледана количина (кг)		
	Укупно	Органолептички		Лабораторијски		Укупно	Одобрено	Забрањено
		исправно	неисправно	исправно	неисправно			
Месо и производи	1.469	389	14	1.058	8	9.251.411	9.174.014	77.397
Рибе и производи	2.663	926	1	1.728	8	23.114.618	23.037.573	77.045
Готова јела	644	179	0	464	1	828.599	828.569	30
Смрзнута јела	75	24	0	51	0	180.304	180.304	0
Дечија храна	723	123	0	600	0	1.001.682	1.001.682	0
Дијетеска храна	2.127	1.275	0	849	3	1.605.400	1.605.302	98
Млеко и производи	3.422	1.614	2	1.801	5	9.972.823	9.957.832	14.991
Масти и уља	787	81	0	704	2	12.049.002	12.028.535	20.467
Житарице	746	288	0	457	1	58.256.189	58.231.189	25.000
Произ. од житарица	3.672	2.139	1	1.528	4	18.788.244	18.787.091	1.153
Јаја и произ. од јаја	123	48	0	75	0	658.297	658.297	0
Поврће производи	8.581	6.544	3	2.016	18	98.867.075	98.819.438	47.637
Печурке и производи	352	216	0	134	2	1.410.951	1.386.071	24.880
Јужно воће и произ.	6.071	5.503	3	563	2	86.858.256	86.806.104	52.152
Остало воће и произ.	3.355	2.390	3	955	7	38.343.525	38.204.040	139.485
Шећер и мед	2.029	512	0	1.508	9	104.234.017	103.842.017	392.000
Зачини	1.971	527	2	1.425	17	77.844.657	77.732.878	111.779
Какаовац и какао про.	4.147	2.149	17	1.969	12	15.601.318	15.451.922	149.396
Адитиви	4.393	1.012	9	3.365	7	19.712.460	19.705.910	6.550
Кафа, чајеви	2.660	1.127	1	1.527	5	40.063.335	40.006.280	57.055
Алк. пића и сиров.	3.506	1.730	0	1.771	5	34.799.310	34.771.121	28.189
Безалк. пића и сиров.	3.625	1.457	2	2.153	13	32.424.056	32.318.626	105.430
Остало	2.807	2.053	13	739	2	9.407.937	9.387.016	20.921
Укупно	59.948	32.306	71	27.440	131	695.273.466	693.921.811	1.351.655

Табела 16. Контрола здравствене исправности животних намирница неанималног порекла и готових производа из увоза непосредно намењених потрошачу у 2003. години – преглед по групама

Група намирница	Број прегледаних врста					Прегледана количина (кг)		
	Укупно	Органолептички		Лабораторијски		Укупно	Одобрено	Забрањено
		исправно	неисправно	исправно	неисправно			
Готова јела	644	179	0	464	1	828.599	828.569	30
Смрзнута јела	75	24	0	51	0	180.304	180.304	0
Дечија храна	723	123	0	600	0	1.001.682	1.001.682	0
Дијетеска храна	2.127	1.275	0	849	3	1.605.400	1.605.302	98
Масти и уља	787	81	0	704	2	12.049.002	12.028.535	20.467
Произ. од житарица	3.672	2.139	1	1.528	4	18.788.244	18.787.091	1.153
Поврће и производи	8.581	6.544	3	2.016	18	98.867.075	98.819.438	47.637
Печурке и производи	352	216	0	134	2	1.410.951	1.386.071	24.880
Јужно воће и произ.	6.071	5.503	3	563	2	86.858.256	86.806.104	52.152
Остало воће и произ.	3.355	2.390	3	955	7	38.343.525	38.204.040	139.485
Шећер и мед	2.029	512	0	1.508	9	104.234.017	103.842.017	392.000
Зачини	1.971	527	2	1.425	17	77.844.657	77.732.878	111.779
Какаовац и какао про.	4.147	2.149	17	1.969	12	15.601.318	15.451.922	149.396
Адитиви	4.393	1.012	9	3.365	7	19.712.460	19.705.910	6.550
Кафа, чајеви	2.660	1.127	1	1.527	5	40.063.335	40.006.280	57.055
Алк. пића и сировине	3.506	1.730	0	1.771	5	34.799.310	34.771.121	28.189
Безалк. пића и сиров.	3.625	1.457	2	2.153	13	32.424.056	32.318.626	105.430
Остало	2.807	2.053	13	739	2	9.407.937	9.387.016	20.921
Укупно	51.525	29.041	54	22.321	109	594.020.128	592862906	1157222

Табела 17. Контрола здравствене исправности животних намирница анималног порекла из увоза у 2003. години – преглед по групама

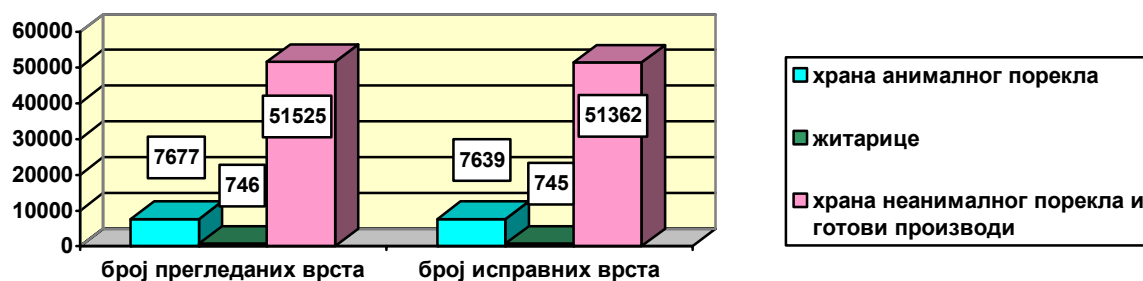
Група намирница	Број прегледаних врста					Прегледана количина (кг)		
	Укупно	Органолептички		Лабораторијски		Укупно	Одобрено	Забрањено
		исправно	неисправно	исправно	неисправно			
Месо и производи	1.469	389	14	1.058	8	9.251.411	9.174.014	77.397
Рибе и производи	2.663	926	1	1.728	8	23.114.618	23.037.573	77.045
Млеко и производи	3.422	1.614	2	1.801	5	9.972.823	9.957.832	14.991
Јаја и произ. од јаја	123	48	0	75	0	658.297	658.297	0
Укупно	7.677	2.977	17	4.662	21	42.997.149	42.827.716	169.433

Табела 18. Контрола здравствене исправности животних намирница биљног порекла у из увоза 2003. години – преглед по групама

Група намирница	Број прегледаних врста					Прегледана количина (кг)		
	Укупно	Органолептички		Лабораторијски		Укупно	Одобрено	Забрањено
		исправно	неисправно	исправно	неисправно			
Житарице	746	288	0	457	1	58.256.189	58.231.189	25.000
Укупно	746	288	0	457	1	58.256.189	58.231.189	25.000

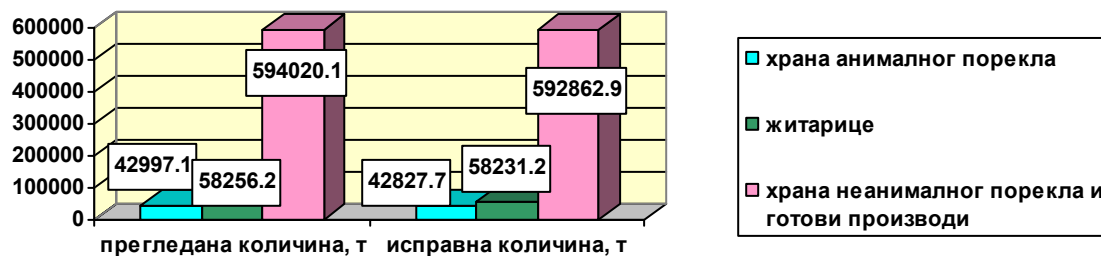
Дијаграм 2.

Број прегледаних врста намирница из увоза у 2003. години

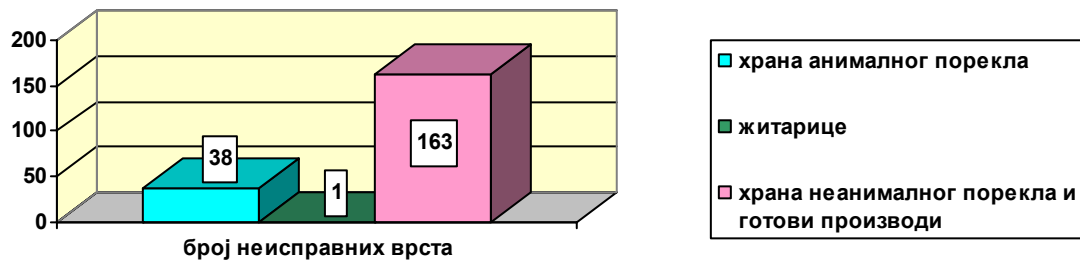
Дијаграм 3.

Прегледана количина намирница из увоза у 2003. години

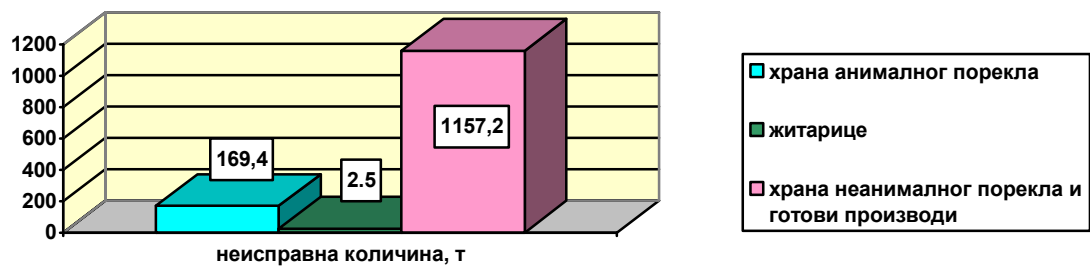
Дијаграм 4.

Преглед броја неисправних врста намирница из увоза у 2003. години

Дијаграм 5.

Преглед неисправне количине намирница из увоза у 2003. години

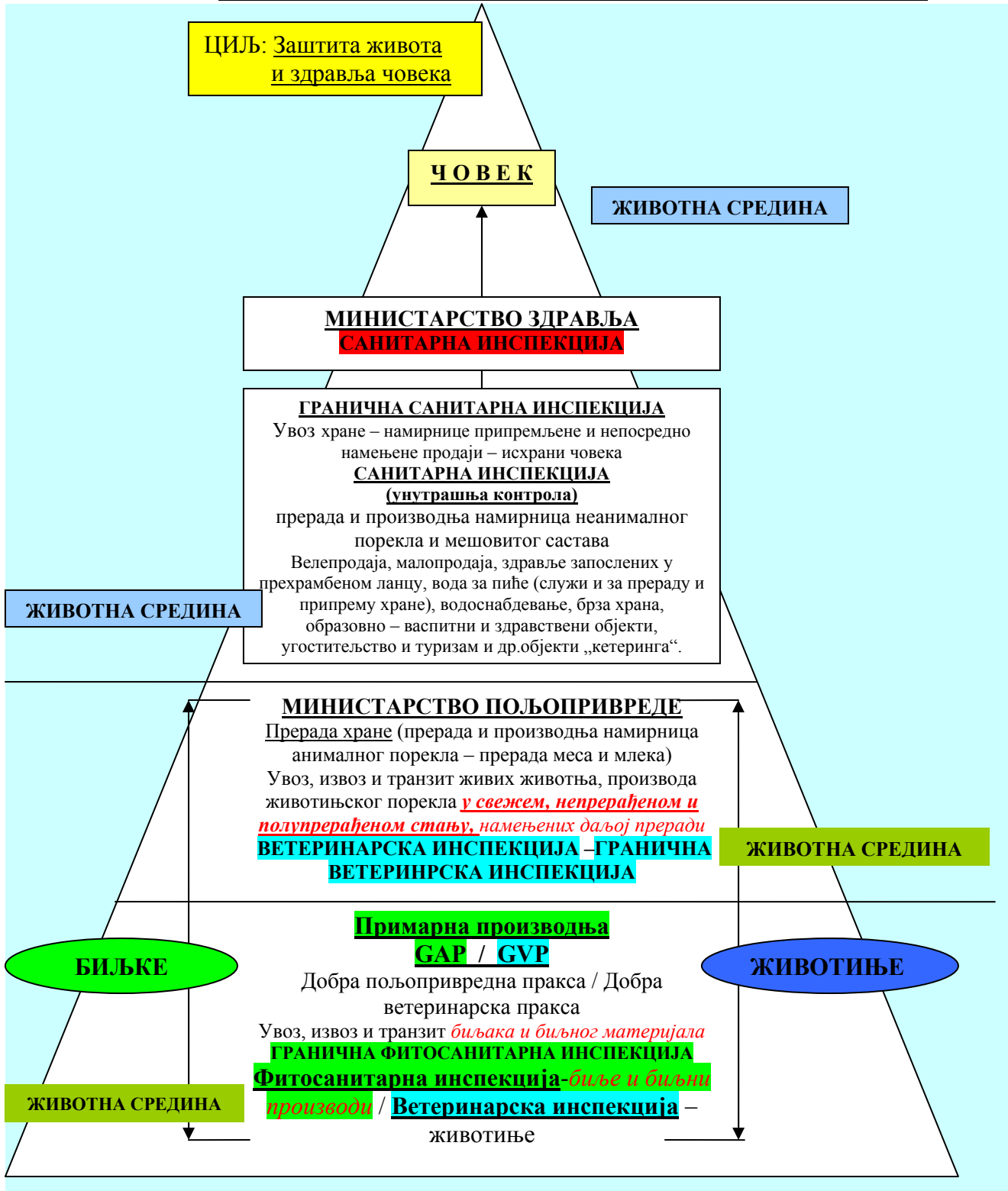

Табела 19. МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА - СЕКТОР ЗА САНИТАРНИ НАДЗОР

Ред. бр.	ОКРУГ (број општина)	ОПШТИНЕ	Бр. инспектора	Стручна спрема (висока + виша)
1	Београд: 16	Нови Београд, Звездара, Барајево, Вождовац, Чукарица, Раковица, Обреновац, Палилула, Младеновац, Врачар, Лазаревац, Савски Венац, Стари Град, Земун, Сопот, Гроцка	69	36+33
2	Мачвански: 8	Шабац, Богатић, Лозница, Владимирци, Коцељева, М.Зворник, Крупањ, Љубовија	12	3 + 9
3	Колубарски	Ваљево, Осечина, Уб, Љиг, Лајковац, Мионица		
4	Подунавски: 3	Смедерево, С.Паланка, В.Плана	6	3 + 3
5	Браничевски: 8	Пожаревац, В.Градиште, Голубац, М.Црниће, Жабари, Петровац, Кучево, Жагубица	10	3 + 7
6	Шумадијски: 7	Крагујевац, Аранђеловац, Топола, Рача, Баточина, Кнић, Лапово	10	5 + 5
7	Поморавски: 6	Јагодина, Туприја, Параћин, Свилајнац, Деспотовац, Рековац	8	2 + 6
8	Борски: 4	Бор, Кладово, Мајданпек, Неготин	7	2 + 5
9	Зајечарски: 4	Зајечар, Бољевац, Књажевац, Соко Бања	7	2 + 5
10	Златиборски: 10	Ужице, Б.Башта, Косјерић, Пожега, Чајетина, Ариље, Прибој, Н.Варош, Пријеполје, Сјеница	14	4 + 10
11	Моравички: 4	Чачак, Г.Милановац, Лучани, Ивањица	8	3 + 5
12	Рашки: 5	Краљево, Врњачка Бања, Рашка, Нови Пазар, Тутин	11	4 + 7
13	Расински: 6	Крушевац, Варварин, Трстеник, Ражањ, Ћићевац, Александровац, Брус	10	3 + 7
14	Нишавски: 7	Ниш,Алексинач,Сврљиг,Мерошина,Дољевац, Гацин Хан	17	9 + 8
15	Топлички: 4	Прокупље, Блаце, Куршумлија, Житорађа	7	2 + 5
16	Пиротски: 4	Пирот, Бела Паланка, Бабушница, Димитровград	5	2 + 3
17	Јабланички: 6	Лесковац,Бојник, Лебане, Медвеђа, Власотинце, Црна Трава	9	5 + 4
18	Пчињски: 7	Врање, Владичин Хан, Сурдулица, Босилеград, Трговиште, Бујановац, Прешево	8	2 + 6
19	Северно бачки: 3	Суботица, Бачка Топола, Мали Иђош	8	3 + 5
20	Средње банатски: 5	Зрењанин, Нови Бечеј, Нова Црња, Житиште, Сечањ	12	7+ 5
21	Севернобанатски: 6	Киkinда, Кањижа, Сента, Ада, Чока, Н.Кнежевац	11	6 + 5
22	Јужно банатски: 8	Панчево, Пландиште, Опово, Ковачица, Алибунар, Вршац, Бела Црква, Ковин	12	5 + 7
23	Западно бачки: 4	Сомбор, Апатин, Озаци, Кула	11	5 + 6
24	Јужно бачки: 12	Н.Сад, Србобран, Бач, Бечеј, Врбас, Б.Паланка, Б.Петровац,Жабал, Тител, Темерин, Беочин, С.Карловци	29	14 + 15
25	Сремски: 7	С.Митровица,Шид,Инђија,Ириг,Рума,С.Пазова, Пећинци	11	4 +7
26	Косовски		19	8 + 11
27	Пећки		8	4 + 4
28	Призренски		9	3 + 6
29	Косовско митровачки		10	2 + 8
30	Косовско поморавски		5	3 + 2
31	Београд Одељ. ГСИ		18	16 + 2
32	Суботица Одељ. ГСИ		10	9 + 1
33	Шабац Одељ. ГСИ		8	7 + 1
34	Ниш Одељ. ГСИ		16	12 + 4
35	Краљево Одељ. ГСИ		8	6 + 2

ДИЈАГРАМ 6. ПРЕДЛОГ МИНИСТАРСТВА ЗДРАВЉА - ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ И ОДГОВОРНОСТИ У СИСТЕМУ КОНТРОЛЕ ЛАНЦА БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ

СИСТЕМ БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ = ХОМОЦЕНТРИЧАН СИСТЕМ

**ДИЈАГРАМ 7. ПРЕДЛОГ ПОДЕЛЕ НАДЛЕЖНОСТИ И ОДГОВОРНОСТИ У СПОЉНОТРГОВИНСКОМ ПРОМЕТУ РОБА
(КОНТРОЛА ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА И ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ)**

1 Садашње стање по важећем законодавству	2 Предлог будуће поделе надлежности и одговорности															
	ГРАНИЧНА ФИТОСАНИТАРНА ИНСПЕКЦИЈА (Карантински надзор, пестициди и <i>вештачка ђубрива...</i>)			ГРАНИЧНА ВЕТЕРИНАРСКА ИНСПЕКЦИЈА ³ (Карантински надзор, контрола квалитета намирница анималног порекла, ветеринарски лекови)					ГРАНИЧНА САНИТАРНА ИНСПЕКЦИЈА ⁴ (Здравствена исправност животних намирница ⁵ и предмети опште употребе)							
	Увоз, извоз и транзит			Увоз, извоз и транзит					У в о з							
Семе, садни материјал	Биље и <i>биљни материјал</i>	Пестициди, <i>ђубрива и средства за прехрану биља</i>	Семе за вештачко осемењавање, оплођене јајне ћелије за оплођавање животиња	Живе животиње	Храна за животиње биљног и животињског порекла	Производи животињског порекла	Ветринарски лекови	Намирнице у свежем (сировом) облику, сировине за производњу животних намирница		<i>Полупрерађевине биљног порекла</i>	Полупрерађевине животињског порекла	<i>Зачини, адитиви, ароме и ензимски препарати</i>	<i>Прерађене намирнице биљног и животињског порекла намењене продаји, децхија храна и др. дијететски производи</i>	Вода за пиће и минерална вода	Предмети опште употребе ⁶	
								<i>Биљног порекла</i>	Животињског порекла							
1	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Ц	Ц	Ц	Ц	Ц	Ц	Ц
2	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Ц	Б	Ц	Ц	Ц	Ц	Ц

А	Гранична фитосанитарна инспекција	Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства
Б	Гранична ветеринарска инспекција	
Ц	Гранична санитарна инспекција	Министарство здравља

³ Под ветеринарском контролом подразумева се санитарна контрола која се примењује на животиње и производе животињског порекла, ради заштите живота и здравља људи и животиња, као и контрола објеката или робе који могу да буду преносиоци заразних обољења животиња. (Члан 7. Закона о заштити од заразних болести животиња које угрожавају целу земљу ("Сл.лист СФРЈ", бр. 43/86, 53/91, "Сл.лист СРЈ", бр. 24/94, 28/96)

⁴ Здравствени надзор над намирницама и предметима опште употребе који се увозе врши орган управе надлежан за послове здравства преко граничних санитарних инспектора. (члан 20. став 1. Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе, "Сл.лист СФРЈ", бр. 53/91, "Сл.лист СРЈ", бр. 24/94, 28/96. и 37/2002.)

⁵ Под животним намирницама, у смислу овог закона (у даљем тексту: намирнице), подразумева се све што се употребљава за храну или пиће у прерађеном или непрерађеном стању. Под намирницом, у смислу овог закона, подразумева се и вода која служи за јавно снабдевање становништва као вода за пиће или за производњу намирница намењених продаји. (Члан 2. Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе, "Сл.лист СФРЈ", бр. 53/91, "Сл.лист СРЈ", бр. 24/94, 28/96. и 37/2002.)

⁶ Предмети, посуђе, опрема и уређаји који долазе у контакт са животним намирницама и остали предмети опште (Члан 3. Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе).

СПИСАК ЗАКОНСКИХ ПРОПИСА У ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ У СЦГ

- Закон о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу («Сл. лист СФРЈ», бр. 43/86, и 53/91, «Сл. лист СРС», бр. 24/94 и 28/96) са пратећим прописима
- Закон о здравственој заштити животиња («Сл. гласник РС», бр. 37/91, 50/92, 33/93, 52/93, 53/95, 52/96, 25/2000) са пратећим прописима
- Закон о заштити биља ("Сл. лист СРЈ", бр. 24/98) са пратећим прописима
- Закон о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе («Сл. лист СФРЈ», бр. 53/91 и „Сл. лист СРЈ“, бр. 28/96, 37/2002) са пратећим прописима
- Закон о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе («Сл. гласник СРС», бр. 48/77, 29/88 и «Сл. гласник РС», бр. 44/91, 53/93, 67/93, 48/94) са пратећим прописима
- Закон о санитарном надзору ("Сл.гл.РС", бр.125/04) са пратећим прописима
- Закон о заштити од јонизујућих зрачења ("Сл.лист СРЈ", бр. 46/96) са пратећим прописима
- Закон о лековима и медицинским средствима ("Сл. гласник РС", бр. 84/2004) са пратећим прописима
- Закон о контроли квалитета пољопривредних прехранбених производа у спољно трговинском промету («Сл. лист СРЈ», бр. 12/95, 28/96) са пратећим прописима
- Закон о надзору над прехранбеним производима биљног порекла («Сл. гласник РС», бр. 25/96) са пратећим прописима
- Закон о вину и ракији ("Сл. гласник РС", бр. 79/94) са пратећим прописима
- Закон о стандардизацији ("Сл. лист СРЈ", бр. 30/96, 59/98, 70/2001 и 8/2003) са пратећим прописима
- Закон о заштити потрошача ("Сл.лист СРЈ", бр.37/02)
- Закон о водама („Сл. гласник РС“, бр.46/ 91) са пратећим прописима
- Закон о заштити становништва од заразних болести ("Сл. гласник РС", бр.125/04) са пратећим прописима
- Закон о здравственој заштити („Сл.гласник РС“, бр.17/ 92, 50/ 92, 52/ 93, 25/ 96) са пратећим прописима
- Закон о производњи и промету отровних материја (“Сл. Лист СРЈ”, бр. 15/95) са пратећим прописима